

Ma'rifat

МАБРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 2000 йил 15 июль, шанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 55 (7250)

“Yil tarbiyachisi — 2000” tanlovi g'oliblari

«Йил тарбиячиси — 2000» танловининг «Ижодкор тарбиячиси» кўрак нишони соҳиби Замира Насриддинованинг «Учар гиламчадаги саёҳат» деб номланган машғулоти билан 6-бетда танишасиз.

СЎНГГИ УЧ КУН МУЖДАЛАРИ

ОҚСАРОЙДА КАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов 13 июль куни Оқсарой қароргоҳида Америка Қўшма Штатлари Давлат қотибининг янги мустақил давлатлар бўйича махсус маслаҳатчиси Стивен Сестановични қабул қилди.

Шу куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов Халқаро теннис федерацияси президенти Ричи Битини ҳам қабул қилди.

ЯНГИ КОРХОНА

Наманган шаҳрида ташкил этилган “Намточ” Ўзбекистон — Россия қўшма корхонаси илгари четдан келтирилган тақчил маҳсулот — газ ва сув ҳисоблагичлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйди.

УЧРАШУВ

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида шу йил олий ўқув юртларини битириб, бакалавр унвони ва имтиёзли диплом олган битирувчилар билан учрашув бўлди.

ТАШКИЛИЙ МАСАЛА КЎРИЛДИ

Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшма Марказий кўмитасининг навбатдан ташқари пленумида ташкилий масала кўрилди.

Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг халқаро бўлими мудир З.Қодиров Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшма Марказий кўмитаси раиси этиб сайланди.

Ўқувчини дарслик
билан таъминлаш
қиммий иш?

2-бет

Халқ таълими
ҳодимларининг аниқлаш
Август кенгашларининг
ўтказиш тартиби қандай?

4-бет

Mehmonxona

АДАБИЁТ МИЛЛИАТ
РУХИНИНГ ПОЙДЕВОРИДИР

5-бет

ОРОЛНИ ҚУТҚАРИШ
МУМКИНМИ?

6-бет

ПРЕЗИДЕНТ ГРАНТЛАРИ ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРГА НАСИБ ЭТСИН

Саидахрор ҒУЛОМОВ,
Олий ва ўрта махсус таълим вазири

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг қабул қилинганига ҳам мана уч йилга яқинлашиб қолди. Уни ҳаётга татбиқ этиш учун анчагина ишлар амалга оширилди, маълум тажрибалар тўпланди. Бугунги вазифамиз ана шу натижаларга таяниб, мазкур дастурни ҳаётга татбиқ этишнинг янада самарали механизмини яратишдир. Бу буйруқ ёки зўравонлик билан эмас, қалб амри билан бажариладиган усулдир, яъни бунда ишлар ҳаёт ўзанида узлуксиз давом этади.

Бунда, албатта, энг аввало ўқитувчиларимизнинг фикрлаши, устозлик масъулиятини англаш масаласи биринчи даражага кўтарилади. У шогирдига ўз боласига қарагандек, муносабатда бўлиши даркор. Домла фақатгина дарс пайтида ёки бакалавр, магистратура даврида эмас, бир умр шогирдга эътибор бериши ва устоз-

лик номига муносиб бўлиши керак. Ўзининг кучи етмаса бошқаларни — ҳамкасбларини, аввалги шогирдларини маслаҳатга жалб қилиши, ўзига хос мактаб яратиши лозим. Ҳозир биз ана шундай мактабларни яратиш, уларни молиялаштириш бўйича зарур ишларни амалга оширяпмиз. Фикримизча, бундай мактабларни яратиш

жуда катта натижаларни беради.

Бугуннинг яна бир долзарб масаласи — домлаларни изланишдан, ривожланишдан тўхтаб қолишларининг олдини олишдир. Биз бу йўналишда «Ғоялар жамғармаси»ни тузишга ва унга маблағ ажратишга келишиб олдик. Бу нима дегани?

Бу ҳафтада бир маротаба, иложи бўлса душанба куни деканлар, проректорлар, коллеж ва лицей дирек-

(Давоми 3-бетда)

Tadbir

ҲУЖЖАТЛАР ҚАБУЛИГА БАҒИШЛАНДИ

Шу кунларда мамлакатимиз олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида абитуриентлардан ҳужжатлар қабул қилинмоқда. Жойларда ташкил этилган қабул ҳайъати фаолияти кун сайин қизғин тус олаётир. Бугунги абитуриентнинг эртага талаба бўлиши, бир жиҳатдан, ушбу қабул ҳайъатида ишлаётган масъул ходимларнинг нечоғли меъёрий ҳужжатларни яхши билиши, зарур қоғозларни тўғри ва талабга мос тўлдиришига ҳам боғлиқдир. Зеро, ҳужжатларда ихтисосликлар, таълим тили ҳамда алоҳида имтиёзлар бўйича кодларни белгилаш, титул варағи ва рухсатномаларни талабга мувофиқ бехато тўлдириш, жавоблар варағини, абитуриентнинг ўзи ҳақидаги маълумотларни, код билан вилоят, туман, шаҳар, мактаб номери, ўқув юрти ва ихтисосликни белгилаш, жавоблар варағига жавобларни белгилашда фанлар бўйича блокларни чалкаштириб юбормасликни тушунтириш ана шу қабул ҳайъатининг асосий вазифаларидир.

Кўни кеча ОЎМТВнинг ўМКХТ Марказида мамлакатимиз ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув муассасалари раҳбарлари, қабул ҳайъати масъул котиблари, Давлат тест маркази ходимлари иштирокида бўлиб ўтган йиғилишда ҳам бу йилги қабул жараёнини қандай ташкил қилиш кераклиги, у бултурги йилгидан қайси жиҳатлари билан фарқланиши, бу борада қандай янгилликлар мавжудлиги атрофича муҳокама қилинди.

Давлат тест маркази раҳбари М. Муҳиддинов жойлардаги ўқув юртлари қабул ҳайъатларининг вазифалари, уларнинг ишини ташкил қилиш, Давлат тест маркази вакилларининг вазифалари хусусида гапирди. Тадбирда йиғилганларга Давлат тест маркази томонидан чоп этилган "2000 йилда ўқув юртларида тест ўтказиш бўйича меъёрий ва йўл-йўриқ ҳужжатлар" тўплами тақдим этилди.

Нурлан УСМОНОВ

Узоққа бормайлик, ҳар биримизнинг оиламизда ўғил-қизларимиз ўсиб, улғаймоқда. Ҳар биримиз уларнинг бир кун келиб ақлли, билимли бўлиб вояга етишларини, белимизга қувват, кўзимизга нур бўлишини хоҳлаймиз. Ҳар биримиз аъзоси бўлганимиз — жамият, давлат келажаги ҳам сизу биз бугун тарбиялаётган, таълим бераётган болаларимизнинг келгусидаги салоҳиятига яраша бўлади. Мана, бугун таълим-тарбияни устувор соҳа сифатида умумхалқ

ло, мактаблардаги дарсликларга бўлган эҳтиёжнинг аниқ ўрганилмаганлиги, натижада буюртма нотўғри берилганлигини таъкидлади. Бу эса, ўз-ўзидан жойлардан олинган маълумотлар билан бевосита бориб ўрганилгандаги аҳволнинг бир-бирига мос келмаслигини келтириб чиқарган. Шу боис, семинар-кенгашда мактаблардаги мавжуд китоблар захирасини қайтадан инвентаризация қилиш, жойлардан аниқ маълумотларни тўплаб, компьютерда дарсликлар

сотилмасдан туриб қолиши орқали урчиётган экан. Натижада жойлардаги халқ таълими бошқармалари ҳамда китоб савдоси соҳалари тизимларининг сусткашлиги туфайли навбат кутиб турган дарсликларни чоп этиш билан боғлиқ ишлар оқсаяпти. Бу борада "Ўзкитобсавдо" бошлиғи Рўзмат Сафоев тармоқлар орқали бир қанча тадбирларни ўтказётганлиги, дарсликлар савдосини ота-оналар, ўқувчилар учун қулай бўлган шароитларда ташкил

ЎҚУВЧИЛАРНИ ДАРСЛИК БИЛАН ТАЪМИНЛАШ КИМНИНГ ИШИ?

ишига айлантиришга бўлаётган ҳаракатлардан кўзланган мақсадлар мазмуни. Шундай бир паллада сарлавҳага чиқарилган саволнинг ўртага ташланиши ёки унга жавоб берадиган шахсни қидириш эриш туюлади. Бироқ, юзага келган вазият, аниқланган аҳвол уни бугун яна тартибга қўйди. Халқ таълими вазирлигида бўлиб ўтган республика амалий семинар-кенгаши шу мавзуда эди.

Семинар-кенгашда дарслик ва ўқув қўлланмалари таъминоти билан шуғулланадиган барча соҳадан вакиллар иштирок этди. Улар бу ишни кўнгилдагидек йўлга қўйишга тўсқинлик қилаётган ўз муаммолари ва ҳамкорлари ўртасидаги ўзаро тушунмовчиликларни очиқ-ойдин гапиришди. Масалан, бу борада халқ таълими тизимидаги камчиликларга тўхталар экан, вазир Жўра Йўлдошев, авва-

ҳақида маълумотлар банкни яратишни тезда ҳал қилиш тадбирлари белгилаб олинди. Шунингдек, ота-оналар, ўқувчилар ўртасида дарсликларни самарали йўллар билан тарғиб-ташвиқ этиш ўқитириб ўтилди. Ҳар бир мактаб директори, синф раҳбари ижтимоий ҳимояга муҳтож фарзандларимиз учун кутубхона захирасини ташкил этиши, бу ишга турли жамғармалар, ҳомийларни жалб этиш, ота-оналар билан ҳамкорликда мактабда ҳар бир ўқувчини дарслик билан тўла таъминлаш чорасини кўриш зарур.

Энди ушбу дарслик ва ўқув қўлланмаларини нашр этиш ва савдо тармоқлари орқали истеъмолчиларга етказиш масаласига келсак, бу борада ҳам бир талай камчиликлар, муаммолар борлиги маълум бўлди. Уларнинг асосий қисми чиқарилган дарсликларнинг

этишга киришилганлигини айтиб ўтди.

Шу ўринда бир мулоҳаза. Яна ўша сарлавҳага чиқарилган савол. Хўп, майли, расмий ташкилотлар юқорида айтилган камчиликларни тугатар (чунки улар бунинг учун расмий жавобгар, мутасаддилар), яқин кунларда дарсликлар билан боғлиқ муаммолар ҳам ҳал этилар. Бироқ, ҳар биримизнинг онгимизга етиб бориши, тушунилиши ва амалда қилиниши лозим бўлган бир масъулият борки, у — фарзандимизга дарслик сотиб олиб бериш. Биз шундагина мақола бошида айтиб ўтилган хоҳишимизга эришамиз, шу билан бирга бугун муаммо бўлиб турган масаланинг ҳал этилишига ҳисса қўшган бўламиз. Болаларингизга дарслик олиб беринг, улар "билимли, доно ва албатта бахтли бўлиш"га ҳақли!

Абдусамат РАХИМОВ

ҲУНАРЛИ ИНСОН ЭЛДА АЗИЗ

Юртимизда мактабдан ташқари таълим мажмуалари фаолият кўрсатиб келмоқда. Шундай мажмуалардан бири Юнусобод туманига қарашли қўшимча техник таълим мажмуасидир. Масканнинг ташкил этилганига ўн бир йил тўлди. Шу йиллар ичида бу ерда кўплаб ўқувчилар илм олиш билан бир қаторда касб-хунар эгаси бўлиб, ҳаётда ўз ўринларини эгалладилар. Яқинда бу ерда уч йил ўқиб, ҳунар олган ўқувчиларга гувоҳнома берилди. Мажмуада наққошлик, косибчилик, дурадгорлик, ганчкорлик, миллий ҳунармандчилик, каштачилик, гул ясаш, тикувчилик, тўқувчилик, машина ёзуви каби билимлар ўргатилади.

Техникага қизиққан ўқувчилар радиотехника ва ракета моделлари сирларини ҳам ўрганишлари мумкин.

Касб-хунарни бўлиш инсонга ҳар доим фойда келтирган. Бу ерда ҳунар ва билим беришдан ташқари ўқувчиларни қизиқтирадиган ўйин, турли хил мусобақа, танловлар ҳам бўлиб туради.

Суратда: маскан ҳаётидан лавҳа.

ИЛИҚ КУТИБ ОЛАЙЛИК

Вазирлик Ҳайъати мажлисида ўқувчиларнинг педагогик лаёқатини аниқлаш ва ўқитувчилик касбига йўллаш бўйича тегишли ишлар олиб бориш, тасарруфдаги педагогика ўқув юртларига абитуриентлар томонидан кўпроқ аризалар тушишини таъминлаш, жойларда ўқувчи-ёшлар ва уларнинг ота-оналари билан тушунтириш ишларини олиб бориш, янги ўқув йили қабулини талаб даражасида ўтказишда олий ўқув юртлари билан ҳамкорлик ишларини олиб бориш, шунингдек, Республикадаги олий ва ўрта махсус ўқув юртларини битирган бакалавр-ўқитувчиларни тантанали ва кўтаринки руҳда кутиб олиш, туман, шаҳар халқ таълими бўлимларининг аъёнавий август кенгашларида ёш педагогларнинг қасамёд қилиш маросимларини ўтказиш, меҳнат дафтарчаларини тантанали равишда топшириш, ушбу тан-

Hay'at yig'ilishida

танали кечада вилоят ва туман ҳокимиятлари вакилларини тақлиф этиш, ҳомий ташкилотлар ва савоатпеша фуқаролар томонидан ёш мутахассисларни тантанали кутиб олиш, моддий ва маънавий рағбатлантириш, уларни педагогик фаолият ва мактаб ҳаётига мослаштиришга ёрдам бериш, касб маҳоратини ошириш мақсадида малака ошириш институтларининг ўқув мавзули режалари ва дастурларини такомиллаштириш ва таълим тизими ислохотлари талаблари асосида қайта кўриб чиқиш лозимлиги қайд этилди.

Мажлисда ушбу масалалар батафсил муҳокама этилиб, жойлардаги халқ таълими бошқаруви органларига аъёнавий август кенгашларини талаб даражасида ўтказиш олий ва ўрта махсус педагогика ўқув юртларида давлат гранти бўйича тахсил олаётган талабалар билан уч томонлама шартномалар тузиш бўйича ташкилий ишлар олиб бориш вазифалари юклатилди.

МУХБИРИМИЗ.

ИЛМ ИСТАР ЁШ КЎНГИЛАР

Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университетининг бугунги мавқеи ҳақида сўз очишга тўлиқ асос бор. Мустақиллик йилларида вужудга келган бу даргоҳнинг шон-шўхрати нафақат юртимиз, балки МДХ ва кўплаб хорижий давлатларга ҳам кетди.

Университет талабаси бўлишни орзу қилган абитуриентни бу ерда кенг ва ёруғ аудиториялар, илмий-амалий анжуманлар, дилтортар учрашувлар, қўйингки, олтин давр кутаётганлиги маълум. Зеро, илм эгаллашга интилмоқ ажодларимиздан бугунги авлодга ҳам мерос сифатида етиб келди. Албатта, бу қувонарли ҳолат.

13 июлга қадар университет қабул ҳайъатига 1800 та ариза тушди. Абитуриентларнинг кўпчилиги қисми Тошкент вилояти ва пойтахтга, Хоразм ва Фарғонага тўғри келади. Умуман, улар орасида ҳар қайси вилоятдан учратиш мумкин.

Қорақалпоғистон Республикасининг Тўртқўл туманидан Тошкентга қадар автобусда 16 соатлик йўл. Ана шу масофани онаси билан босиб келган хушруйгина қиз Садоқат Абдураззоқованинг ҳаяжонли сўзларини тингладик:

— Мен сингари йигит-қизларнинг кўпчилигидан ҳужжат топшириш ҳам навбат экан. Мана ҳозиргина қабул ҳайъатида инглиз филологияси факультетига ҳужжат топшириб

чиқдим. Мен ҳақимдаги барча маълумотлар компьютерга киритилди. Асосийси бу эмас, энг катта синов тестдир. Назаримда, талабалик бахтига эришадигандекман.

— Орзуингизга эришишингизни Оллоҳдан талаб қоламиз!

Қабул ҳайъатининг масъул котиби, филология фанлари номзоди, доцент Эргаш Соатжоновнинг ҳам бош қанишга вақти йўқ. У кишига турли масалада мурожаат қилувчилар кўп. Қабул жараёнининг бориши ҳақида масъул котиб, жумладан, шундай деди:

— Амадаги тартиб-қоидалар асосида абитуриентларнинг ари-

залари қабул қилинапти. Инглиз филологияси факультетига бир ўринга 3-4 тадан тўғри келмоқда. Немис филологиясида ҳам кўрсаткич юқорироқ. Умуман, ҳар қайси факультетнинг ўз даъвогарлари бор. Режага мувофиқ, бу йил 1417 нафар талаба университетимизга қабул қилиниши керак. Шундан 590 нафари бюджетга, 827 нафари эса тўлов-контракта мўлжалланган. Қабул мавсумининг тугашига эса санокли кунлар қолди. 1 августда тест синовлари. Сўнгра саралаш босқичи, ва ниҳоят, кимнинг қанча балл тўлаганлиги ҳақидаги рўйхат. Кимга қувонч, кимга қайғу, ўшанда маълум бўлади.

Хулкар ТҶИМАНОВА

Abiturient — 2000

торлари, ўринбосарлари, вазирлик бошқарма бошлиқлари ва таълимга тегишли бошқа раҳбарлар ўзи ишлаётган жой, соҳада янгиликлар киритиши ва бу борада ҳафта давомида ўйлаши, фикрлаши керак бўлади. Янгилик топадиган, ишнинг янги йўлини излайдиган, муаммоларнинг ечимини тез ҳал қиладиган раҳбарларнинг гоё ва фикрларини тўплаб бориш керак.

Бироқ, энг асосийси — фикр алмашишга деярли вақт қолдирмаймиз.

Ҳамсуҳбатимизнинг онгида қандай гоёлар борлиги бизни ҳамиша ҳам қизиқтиравермайди. Бизлар ҳам буларни ўрганишимиз ва ҳаётга татбиқ этишимиз керак.

Япония нега буюк давлат бўлди? Негаки улар нафақат ўзларининг, балки бутун дунёнинг гоёларини йиғди, ўрганди, ундан ижодий фойдаланди. Улар сайёҳ бўлиб бирор юртга борсалар, албатта, қўлларида видеокамериани ўзи билан бирга олиб юради, яхши нарсаларни тасвирга туширади. Ақл соҳибларини топиб, уларнинг фикрлари, гоёлари билан танишади, ҳеч бўлмаганда уларни ён дафтарида ёзиб олади.

Юртига борган эса, «Гоёлар жамғармаси»га топганларини топширади. Шунингдек, уларда оддий ишчидан тортиб, раҳбаргача иш кунининг охирида ишни янада яхшилаш, янгилаштиришлар учун гоёлар, фикрлар ёзиб топширилган. Бу ҳар куни такрорланган, янгиликка интилиш уларнинг қонига сингиб кетган.

Хулоса шуки, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ҳаётга татбиқ этаётган таълим соҳаси раҳбарлари фикрлаш унумдорлигининг ҳисоб ўлчови бўлиши керак. Яъни унинг миясига қанча соатда яхши фикр келади? Бир кунда, ҳафтада, ойда қанча ва қанча яхши фикрлар келишининг тезлик ўлчови бўлмоғи лозим. Агарда у раҳбарда мана шу тезлик бўлмаса, демак натижа ҳам бўлмайди.

Бугун Президентимиз миллий гоё, миллий мафкура бўйича фикрларни ўртага ташлашни сўраптилар. Мана шу «Гоёлар жамғармаси» ҳисобланади. Бугун бу ишни бошладик, лекин амалга ошириш жуда қийин кечаяпти.

Бошқа бир масала. Олимлар, профессорлар, биринчи навбатда, ўз атрофидаги қариндошларини ўқитиши, тарбиялаши лозим. Кечкурун, дарсдан бўш пайтлар, таътил пайтида қишлоқларда, маҳаллаларда, яъни ўзлари туғилган жойларга бориб кичик тадбиркорликни ривожлантириш учун уларга нима керак бўлса кўмак беришлари бугунги куннинг талаби. Юртбошимиз жон куйдириб фармонлар, қарорлар чиқараяпти. Уларни ким амалга оширади? Худди шу ўринда профессорлар, олимларнинг ёрдами керак бўлади. Улар қонун асосида иш юритиш, банк ва солиқ тизими билан ишлашни ўргата оладилар.

Чет элларда профессорлар фирмаларда консалтациялар бериб қўшимча даромад топадилар. Бизда ҳам шундай пайтлар келади, албатта. Бироқ ҳозир шу ишларни ташкиллаштириб олишимиз лозим. Ҳамма олим ўз қариндоши уруғини тайёрлаб, тарбиялаб борса жамият ўз-ўзидан яхшиланиб кетади, деган фикрдаман.

Билим мол-мулк эмас, у моддий нарса бўлиб қолмайди. Унинг ҳамиша бошқаларга тарқатиш тавсия этиладими. Ўз болалари, талабаларига ўз билимини тарқатмаган домлалар, ҳурматга сазовор одамлар эмас, деб биламан.

Бундай домлалардан нафақат талабалар, балки фарзандлари ҳам хафа бўладилар. Болаларга ёшлигидан сингдирилса, тўғри хулоса чиқара-

ди. Қолаверса, у ёмон йўлларга ҳам кириб кетмайди.

Биз ёзма ишларни олиб, таълим тизимига кўпроқ киритяпмиз. Олий таълим муассасалари, коллеж, лицейларда хали фикрни ёзма ифодалаш йўқ. Талабалар ўз фикрига эга бўлиши билан бирга уни ёзма равишда ифодалашни ҳам билишлари лозим. Бунда бир неча жиҳатдан ютамиз. Биринчиси, талаба фикрини аниқ, лўнда қилиб изоҳлаш малакасига эга бўлади, фикрни, баён этишда, нимадан бошлаб, нимада тугатишини билиб олади.

Иккинчидан, талабаларнинг саводхонлиги ошади, хато ёзмасликка ҳаракат қиладди, аниқроғи ўрганади. Учинчидан, маълум маънода холислик вужудга келади.

Ривожланган чет давлатларда синфлар, курслар ўртасидаги имтиҳонлар ёзма шаклда топширилади. Уларда Риторика, яъни нотиклик санъати алоҳида эътиборда бўлади, шу билан бирга ёзма нутқ санъатига ҳам катта аҳамият берилади. Нотикликнинг нақадар катта аҳамиятга эга эканлиги ҳаммага аён.

Ёзма нутқни ривожлантириш уларга нега керак? Мисол учун бир ишбилармон ишнинг ривожлантириш учун бошқа фирма ёки корхонага ўзининг амалий таклифини баён этган хат йўллайди. Раҳбар ёки ишбилармоннинг таклифи лўнда ва мантиқли

ни қоғозга туширилган, яъни ёзма бўлиши керак. Биринчидан, бу маърузалар домлалараро тарқатилиши, шу билан бирга алмашилиши керак. Иккинчидан, бундай яхши маърузалар, семинар материаллари кутубхонага қўйилиши, имкони топилиб талабаларга тарқатилиши керак. Бу маъруза матни бир ҳафта олдин талабага етказилса, унинг дарсга тайёрланиб келиш имкони пайдо бўлади, яъни талаба ўқиб, саволлари билан маъруза тинглашга, таъбир жоиз бўлса, домласи билан баҳслашишга тайёр бўлиб келиши керак. Домла ҳам дарсга маъруза ўқишга эмас, талабалар билан савол-жавоб қилиб, улар тушунмаган саволларга кўпроқ аҳамият бериши керак. Бу дарснинг самарадорлигини кўтаради. Чет элларда шундай. Олдиндан дарс материалларини тарқатилади-да, кейин дарс ўтишни бошлайди. Бунда у тушунарли қилиб берилган схемалар воситасида талабаларга асосий фикрларни тушунтиради, уларни батафсил ўқиб олиш учун эса ўқиладиган манбаларни беради. Шунинг учун бизларнинг домлаларимиз 10 соат берган маърузани улар бир соатда тугатади.

Баъзи бир тезкор домлалар борки, 20-30 соат дарсни ҳам бир соатда ўтиб кетади. Чунки уларнинг дарсга тайёргарлик тизими бошқача.

Маъруза матнларини ёзишни тав-

бораётган ишлари, бизга бераётган ёрдамлари атрофдагиларнинг диққат-марказида турибди.

Бу ишларни кенг микёсда йўлга қўйиш учун ўқувчиларнинг маҳоратини ошириш бизнинг асосий вазифаларимиздан биридир. Масала ечимининг икки йўли бор. Биринчиси, домлаларнинг малакасини ошириб бориш баробарида янги домлаларни тайёрлаш лозим. Бу, албатта, домларнинг педагогик-психологик қобилятига, мутахассислигига боғлиқ. Бунда яна оилавий шароити, молиявий таъминоти ва ҳоказо омилларга ҳам боғлиқ, албатта. Иккинчи йўли ўқитиш технологияларини кучайтириш (дейлик, «оқ доска» деган ўқитиш воситаси) керак.

Жамият ривожланишининг бир неча босқичи бор. Европа давлатлари саноат жамияти тузишди. Пост саноат, яъни саноат жамиятидан кейинги жамият ҳам тузишди. Энди инфорацион жамият бўлиши керак, дейишяпти. Мазмуни ҳамма нарсани информация, яъни ахборот ҳал қиладди, деганидир.

Бизда савол туғилиши табиий. Ривожланиш учун мана шу босқичларни босиб ўтиш шартми? Тўғридан-тўғри ахборот жамиятига ўтса бўладими? Агар ахборот жамиятига тўғридан-тўғри ўтсак, бунчалик қийналиб юрмасдик. Чунки ахборот жамиятида ахборот тизимлари одамнинг кучи, ақл-идрокидан бошланиб, табиат бойлигига қараб бўлган ресурсларни йўқотишга қарши курашади. Бунда меҳнат унумдорлиги бир неча мартаба кўтарилиб кетади. Мисол тариқасида бир домла ўқитиш бўйича янгилик яратди, дейлик. Уни ҳаётга татбиқ қилиш учун барчани малака оширишга чақириб, ўқитишга қанчадан-қанча вақт, куч сарфланади. Худди шу ишни ахборот тизими орқали, яъни компьютер орқали жуда тез тарқатиш мумкин. Умуман, биз ҳам бу йўлда ҳаракат қилишимиз лозим.

Бу фикрлар домлаларимиз ҳақида эди. Мана, қабул имтиҳонлари ҳам яқинлашмоқда. Биз, асосан, иқтидорли болаларни ўқишга жалб этишимиз керак. Кўпгина талабаларимиз тўғри касб танламасдан жабр чекиб қолишмоқда. Дейлик, кўплари юридик институтга, шарқшуносликка, дипломатия йўналишига топшириб юқори, ҳатто 200 балл билан ҳам кўчада қолиб кетишади. Қишлоқлардан кўп ақлли бола Тошкентга келади. У мактабининг энг иқтидорли битирувчиси. Шу боис, юқорида таъкидланган йўналишларга топширади. Ўта олмайди. Чунки унданда яхши балл тўплаганлар бўлади. Устига устак катта балл олиб ўқишга қира олмагандан маънавий зарар ҳам кўради. Бунда Президент ажратган грантлар ҳар доим ҳам эгасига етиб бормайди. Негаки яхши иқтидорли ўқувчилар бир жойга ҳужжат топшириб, катта конкурс пайдо қилса, бошқа бир институтда конкурс унчалик катта бўлмайди, кириш баллари ҳам пастлашади. Натижада бир жойда 200 балл билан абитуриент кўчада қолади, айрим жойда ҳатто 70 балл билан давлат грантини қўлга киритади. Келажақда юқори балл олган абитуриентлар масаласи ҳақида ўйлаб кўришимиз керак, деган фикрдаман.

Шу ўринда бугун ҳужжат топшираётган абитуриентларга ҳам мурожаатим шу — аввало улар вилоятлардан бўлишса, ўша жойлардаги олий ўқув юртига киришга ҳаракат қилишлари керак. Агар қобиляти яхши бўлса, марҳамат, кейинчалик у, дейлик, «Умид» жамғармаси орқали чет элларда ўқиб келиши мумкин.

Албатта, бунда аввало, касбга қизиқишни ҳисобга олиш керак. Шу билан бирга конкурс қайси институтда қандай бўлишини абитуриент аввалдан билиб ҳаракат қилмоғи даркор. Бу гапларни таъкидлашимдан асосий мақсад, Давлат грантлари паст балл йиққанларга эмас, иқтидорли болаларга насиб этиши керак.

ПРЕЗИДЕНТ ГРАНТЛАРИ ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРГА НАСИБ ЭТСИН

қилиб қоғозга туширилган бўлса унинг иши тез юришади. У хатни шундай ёзиши керакки, унинг таклифи эътиборсиз қолмаслиги керак.

Биринчи навбатда, ёзилганларни бир-бирига солиштириш мумкин. Бунда умумий даражани аниқлаш, иқтидорли болаларни танлаб олиш имкони туғилади. Дейлик Президент стипендияларини танлашда ҳам шу ёзма ишлар ёрдам бериши мумкин. Масалан, икки семестрдаги ёзма имтиҳонлар олиб таҳлил қилинса, унда китобдан кўчирилмаганлиги, фикрлар лўнда, ўзига хос тарзда ифодаланганлиги аниқланиш мумкин. Бундан ташқари, унинг домла айтган фикрларга қўшимча фикрлари аниқланади, яхши бўлса ундан фойдаланиш мумкин. Яна бир ҳол талабага домла ноҳақдан паст баҳо қўйса, апелляцияга бериши мумкин. Бундай имтиҳон оғзаки бўлса, комиссиянинг олдида домла «бошқа савол бераман» дейди ва уни «йиқитишга» ҳаракат қиладди. Ёзма бўлса-чи? Унда ўқиб, солиштириб айтишимиз мумкин бўлади: «домлажон, мана буларга нисбатан бу талабамиз яхши жавоб берибди-ку, йўқ, бунинг баҳосини кўтаринг», дейилади. Демак, ёзма имтиҳонда апелляцияда ҳақиқат қолиб келади.

Яна бир яхши хусусияти, ёзма бўлгандан кейин домла ҳар томонлама ўйлаб саволларни қўяди. Кейин жавобларини текширади ва албатта, ўйлаб, мулоҳаза юритиб баҳони холис қўйишга ҳаракат қиладди. Қолаверса, бу жавобларни бошқа мутахассисларга бериб ҳам текширтириш мумкин.

Айни кунларда яна бир жуда муҳим ишни бошлаганмиз. Фурсат ғаниматда барча ўқитувчиларимиз эътиборини унга жалб қилмоқчиман. Айтмоқчи бўлганим — биз ҳозир маърузалар матнини йиғаяпмиз. Ўқитувчи маъруза ўқиётган бўлса, у энг яхши гаплар, маълумотларни баён қилиши керак. Ана шу маъруза мат-

сия қилганимизда таъкидладикки, матннинг охирида саволлар, матнда ўйлаш учун алтернатив фикрлар бўлиши, мундарижаси, албатта, 300-400 сўздан иборат бўлиши ва энг асосий «калит» сўзлар мундарижада чиқиши керак. Ўша сўзлар орқали мавзунинг ичига кириб бориш ва уларга жавоб топиш керак. Охирида ўша биз айтган «калит»сўзларнинг изоҳли луғати ҳам бўлиши талаб қилинади.

Шунингдек, маъруза ёзишда хорижда чиққан охириги адабиётларни, таржима қилинган адабиётларни, олимларнинг фикрларини қўйиш талаблари ҳам алоҳида кўрсатилган ва биз уларни эътибордан четда қолдирмаймиз. Шундай қилингандан энг охириги маълумотлар дарс жараёнига, яъни истеъмолга кириб боравереди, маърузалар доғмага айланмайди. Буларнинг барчаси талабани ўйлашга, ўрганишга ундайди. Президентимиз дарсларда ўйлайдиган, рақобатли мухитни ташкил қилинган деган талабни қўйдилар. Бизлар ҳозир ана шундай маъруза матнларини яратиш учун курашяпмиз. Бу ишни бажариш оғир, албатта. Лекин айни кунда ишлар анча тартибга солинди. Кўп жойларда яхши-яхши маъруза матнлари тайёрланиб, улар дарсликлар, қўлланмалар учун пойдевор бўлиб қолди. Маъруза матнлари орқали домлаларнинг аудиториядаги иш унумдорлигини 5-6 мартага оширишни мўлжаллаганмиз. Дейлик, маъруза матнини аввалроқ тарқатсак, уни дарсга кириб ўқиб бўлмайди, чунки у талабанинг қўлида бор. Талабанинг ўзи «домла, мана бу-мана бу саволларимизга жавоб беринг, қолганига янги фикрлар беринг», дея айтади. Мана шу жараёнда фикрлаш, яъни жонлаиш содир бўлади.

Амалга ошираётган мана шундай ишларимизга Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистондан жуда қизиқиб қарашяпти. Умуман, уларнинг таълимимиздаги янгилаштиришларга қизиқишлари жуда катта. Президентимизнинг бу борада олиб

Халқ таълими ходимларининг анъанавий Август кенгашларини ўтказиш тартиби ҳақида

Ҳар йили шу паллада газетамизда янги ўқув йилига тайёргарлик мавзуси етакчилик қилади. Ушбу жараённинг энг муҳим босқичи эса, албатта, август кенгашларини ўтказишга тараддуд кўриш. Одатда бу анжуман анъанавий, деган сифат билан аталсада, унинг йилдан-йилга ишчанлик руҳини касб этаётганлиги, нафақат ўқитувчилар, балки бошқа соҳа кишиларини ҳам ўзига жалб қилаётганлиги унинг ўзига хослигидан дарак бериб туради. Бу йил ҳам Халқ таълими вазирлиги ушбу кенгашларнинг жойларда сермазмун ва самарали ўтишини таъминлаш мақсадида ўз тавсияларини ишлаб чиқди. Айнан шу руқн остида газетамизда Сизларни август кенгашларини ташкил этиш, ўтказишга доир бўлган материаллар билан мунтазам таништириб борамиз.

Республика халқ таълими ходимларининг 2000 йилги анъанавий Август кенгашлари жойларда 21-26 август муддатида ўтказилиши режалаштирилган.

Анжуман 2 босқичда ўтказилади: а) ялпи мажлис; б) фанлар йўналишидаги шўба йиғилишлари.

Халқ таълими вазирлиги томонидан жойларда мазкур тадбирни ўтказиш юзасидан тавсиялар тайёрланган ва етказиб берилган.

Вазирликнинг тавсияларида вилоят, туман (шаҳар) халқ таълими ходимлари кенгашларининг ялпи ва шўба йиғилишларини замонавий талаблар даражасида ташкил этиш ва ўтказиш юзасидан кўрсатмалар берилган.

Кенгашларнинг ялпи ва шўба йиғилишларида Президентимиз И.А.Каримовнинг "FIDOKOR" газетаси мухбири саволларига ("Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман") берган жавоблари барча маърузаларнинг асосий йўналиши бўлиши режалаштирилган. Шу жумладан:

1. Вилоят, туман (шаҳар) ҳокимлари:

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг "FIDOKOR" газетаси мухбири саволларига ("Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман") берган жавобларидан келиб чиққан ҳолда таълим ислохотларини янада чуқурлаштиришда вилоят, туман (шаҳар) халқ таълими ходимларининг вазифалари тўғрисида.

2. Вилоят халқ таълими бошқармаси раҳбарлари:

Республика Вазирлар Маҳка-

масининг 1999 йил 16 августдаги 390-сонли "Умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида"ги қарорининг вилоят, туман (шаҳар) миқёсида амалиётга тадбиқ этишнинг бориши ва "Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А. Каримовнинг "Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман" мавзуида "FIDOKOR" газетасининг мухбири саволларига жавобларида кўтарилган масалаларни амалиётга тадбиқ этиш чора-тадбирлари ҳақида.

3. Туман (шаҳар) халқ таълими бўлими раҳбарлари:

Avgust kengashlariga

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг "Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман" мавзуида "FIDOKOR" газетасининг мухбири саволларига берган жавоблари асосида таълим жараёнида миллий ғоя ва миллий мафкурани ўқувчиларга сингдириш муаммолари ва ечимлари.

1999-2000 ўқув йилининг якунлари ва "Таълим тўғрисида"ги Қонун ҳамда "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 5 январдаги 4-сонли "Ўзлуксиз тизимни дарсликлар ва ўқув адабиётлари билан таъминлашни такомиллаштириш тўғрисида"ги қарорининг туман (шаҳар) таълим муассасаларидаги ижроси ва Президент И.А. Каримовнинг "Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман" мавзуидаги жавоблари асосида ўқувчиларни ватанпарварлик ва ўзлигини англаш руҳида тарбиялаш ҳақида.

4. Вилоят, туман (шаҳар) ички ишлар бўлими раҳбарлари:

Президент И.А. Каримовнинг "FIDOKOR" газетаси мухбири ҳамда "Тафаккур" журнали бош муҳаррирининг саволларига жавоблари асосида балоғатга етмаган ўқувчи-ёшлар ўртасида диний ақидапарастлик, жиноятчилик, гиёҳвандлик иллатларига қарши курашнинг долзарб масалалари.

5. Вилоят, туман (шаҳар) соғлиқни сақлаш бошқарма ва бўлимлари раҳбарлари:

Республикаимизнинг "Соғлом авлод" давлат дастурининг вилоят, туман (шаҳар) миқёсидаги ижроси ва Президент И.А.Каримовнинг "Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман" мавзуидаги жавоблари асосида баркамол авлодни вояга етказиш вазифалари.

6. Вилоят, туман (шаҳар) ҳокимликларининг муҳофаа ишлари бўйича бошқарма ва бўлим раҳбарлари:

Республикаимиз мустақиллиги ва Президент И.А. Каримовнинг "Донишманд халқимизнинг мустаҳкам иродасига ишонаман" мавзуидаги жавоблари асосида ўқувчи-ёшларни она-Ватанга муҳаббат ва Республика мустақиллигига садоқат руҳида тарбиялашнинг муҳим масалалари.

7. Вилоят, туман (шаҳар) жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси раҳбарлари:

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Республика ҳукуматининг мамлакатимизда жисмоний тарбия ва спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги фармон, қарор, кўрсатмаларининг таълим муассасаларида амалиётга тадбиқ этилиши.

8. Кенгаш ялпи йиғилишларида вилоят, туман (шаҳар) "Қамолот", "Маҳалла", "Нуроний", "Улуғбек" жамғармалари, хотин-қизлар қўмитаси раҳбарларининг чиқишларини ташкил этиш назарда тутилади.

9. Фанлар бўйича методбирлашма раҳбарларининг ҳисоботлари ва анжуман тавсияларини қабул қилиш.

Ҳозирги кунда жойларда анъанавий Август кенгашларига ва янги ўқув йилига тайёргарлик ишлари бошлаб юборилган.

Бошланғич таълим илмининг пойдевори деб бежиз айтилмаган. Соғлом авлодни камолотга етказишда бошланғич таълимнинг ўрни бекиёс.

Аввало, соғлом авлод деганда жисмонан соғлом, иродали, жасур, одобли, билимдон, маънавий юсак, меҳрмурувватли, дунёқараши кенг, ақлан теран шахс кўз олдимизга келади.

Соғлом авлодни шакллантиришда фақат ўқув дастури бўйича иш олиб бориш етарли, деб ўйлаган ўқитувчи кечириб бўлмас хатога йўл қўяди.

Бошланғич синф ўқитувчиси катта маҳорат эгаси бўлиши билан бирга ижодкор, изланувчан, чуқур билим эгаси, фидойи ўқитувчи бўлмоғи лозим. Ўқитувчи тинмай ўқиб-ўрганмоғи, замон билан ҳамнафас бўлиб ўсиб, юксалиб бормоғи керак. Шундагина ўқитувчи соғлом авлод дея аталмиш янги аср бунёдкорини шакллантиришга қурби етади. Масалан, ўқувчилар билан ҳар куни биринчи дарсда ўтказиладиган 10 дақиқалик сиёсий машғулотнинг аҳамияти жуда катта. 10 дақиқа ичида ўқувчилар билан дунё воқеалари, мамлакатимиздаги янгилик ва воқеалар ҳақида савол-жавоблар ўтказиб борилади. Ўқувчи эса ҳар

**СОҒЛОМ АВЛОД
— СОҒЛОМ АСР
ҚУРУВЧИСИ**

бир сиёсий дарсга жавоб бериши учун катта тайёргарлик кўриб изланади. Бу машғулотлар ўқувчининг дунёқарашини кенгайтириши билан бирга сиёсий онгини ривожлантириб, фикрлаш қобилиятини, оғзаки нутқини ўстириб боради.

Ўқувчиларга ундай бўл, бундай бўл, деб айтиш билан мақсадга эришиб бўлмайди. Амалий-ижодий ишлар билан ўқувчиларни маънавий юксакликка етаклаш лозим. Ўқитувчи ўз ўқувчилари билан турли мавзуларда тинимсиз тадбирлар уюштириб, биргаликда ижодий тер тўкиши керак. Та-саввур қилинг, мактаб даврингизда бирор бадиий кечани ўтказишда фаол иштирок этгансиз. Ўша иштирокингиз умрбод эсингиздан чиқмайди, чунки меҳнатингиз маҳсули қалбингизга сингиб кетган. Шунинг учун ўқитувчи ноанъанавий дарслар, қўтлуг сана-ларга бағишланган тадбирлар, мусобақалар, айниқса, одобнома дарсларида ҳар бир мавзуга доир ижодий ишларни саҳналаштириши ва барча ўқувчиларнинг фаол иштирок этиши, меҳнат қилишига эришиши лозим. Буларнинг барчаси ўқувчининг мурғак қалбини ларзага солиши, уларга маънавий озуқа беришига ишончимиз комил. Қисқаси, куруқ дарс ўтиш даври ўтди.

Ўқувчиларга ватанпарварлик руҳини сингдириш ҳам бошланғич таълимдан бошла-нади. Ватанимни жондан ор-тиқ севаман дейиш, Ватани юракдан севиш керак. Бир сўз билан айтганда, ҳар бир дарс, ҳар бир мавзумиз ватанпарварликка дахлдор бўлмоғи шарт.

Саодат ЯХШИБОВЕВА,
Тошкент шаҳридаги
84-мактабнинг
олий тоифали бошланғич
синф ўқитувчиси

Yangi oquv yiliga tayyormisiz?

ИБРАТ НАМУНАСИ

Усмон Юсупов туманидаги Йўлдош Қурбонов номли 6-мактаб жамоаси ҳам қисқа муддат ичида ўз илм масканларида мавжуд бўлган 26 та ўқув хоналари, кутубхона, спорт залларини жорий таъмирдан чиқарди.

— Жорий таъмир учун 1200 кг оҳак, 180кг бўёқ, 75мг дераза ойнаси, 70кг албастр ва 10кг мих ишлатдик, — деди мактаб директори Хонали Файзиев биз билан бўлган суҳбатда. — 150та парта, 120та стул, 15та синф доскаси ва 12 та эшик қайта таъмирланди. Барча таъмирлаш ишларига ортиқча маблағ сарфлаганимиз йўқ. Ҳамма ишларни муаллимларимизнинг ўзлари бажариш-

ди. Сарф қилинган маблағларни ўзимиз ички имкони-ятларимиздан фойдаланиб, қидириб топдик. Ота-оналаримиз фан хоналаримиз учун 75 минг сўмлик пардалик мато тортиқ қилишди. Асосий ҳомий ташкилотимиз ҳисобланмиш туман йўл қурилиши идораси раҳбарияти эса кам таъминланган оила фарзандларига китоб-дафтар олиб беришимиз учун мактабимиз ҳисоб рақа-мига 40минг сўм пул ўтказди. Дарҳақиқат, мактаб осто-насини ҳатлаб ўтганингиз ҳамона жамоа аъзоларининг ўта фидойи инсонлар эканлигига ишонасиз.

Абдували ОБИДДИНОВ

—“Адабиёт яшаса - миллат яшар” деган экан Чўлпон. Шу маънода бугун нечоғлик яшаймиз? Бугунги ўзбек адабиётининг ахволи ҳақида...

—Чўлпоннинг гапи айна ҳақиқат. Шунинг учун мен ҳам “Кундузсиз кечалар” драмасида бу гапни яна бир бор Чўлпон тилидан такрорлаганман. Бугун маънавият ва маърифат, миллий ғоя ҳақида гап кетганда эса буюк шоиримиз айтган бу ҳақиқат ҳақида қайта-қайта ўйлаб кўрмоғимиз лозим. Халқнинг руҳи адабиётда ва фақат адабиётда акс этишини, бу руҳ адабиётда ўссагина ҳаётнинг руҳи ҳам ўсишини тушуниб етмоқ пайти етди. Адабиётсиз маърифат ва маънавият жуда ғариб ва ночордир.

Санъатнинг пойдевори ни адабиёт ташкил қилади. Театр, кино, мусиқа... — адабиёт билан тирик. Адабиёт халқ руҳининг барҳаётлиги. Адабиёт йўғрилган миллий ғоягина юраклардан табиийлиги билан жой олади, фикрларни мавж-лантиради, илҳомлантиради. Бугун бутун дунё англаб турган бир нарсани биз ҳам тушуниб етмоғимиз шарт. Мен “ойнаи жаҳон” ҳақида гапирмоқчиман. Бу қудратли тарғибот ва ахборот воситаси юракларни саёзлаштириш билан “жиддий” шуғулланаяпти. Йўқ, атайлаб эмас — унга худо бергани шу! Биз бу хатарни тўғри англамоғимиз — ўзбекни фақат телетомошани миллат эмас, балки китобхон миллат қилиб ҳам тарбияламоғимиз керак. Чунки ўзбекнинг миллий ўсиши, эслаб кўрсангиз, ҳамиша адабиёт билан боғлиқ бўлган. Ватанпарварлик, мардлик, ҳалоллик, халқига меҳру оқибат каби сифатларнинг юракларда барқ уришини фақатгина жиддий адабиёт уқда қилади. Бир мисол: “Ўтган кунлар”ни ўқиб, қанча ўзбек яралди экан? Ўз қадри ҳақида ўйга толди экан?..

Бугуннинг яна бир жиддий, тезлик билан ҳал қилиниши лозим бўлган муаммоси лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосига ўтишимиз билан боғлиқ. Бу фақат адабиётнинг эмас, балки умуммиллий йўсинда ечимини топиши шарт бўлган ва астойдил ғайрат-шижоатни талаб этадиган иш. Маълумки, деярли ҳамма китобларимиз кирилл ёзувида. Ҳозирги ёш авлод улардан баҳраманд бўлолмайди. Бу китобларни тезлик билан янги алифбомизга кўчирмоқ керак. Бунинг учун кенг қамровли, жиддий мутахассислардан иборат комиссия тузмоқ лозим. Улар Навоий кутубхонасига бориб, ўзбекчада нашр этилган китобларни бир-бир кўздан

кечирмоғи ва лозим топилганини зудлик билан нашрга тавсия этмоғи шарт. Биз энди йилига минг-минглаб янги ёзувдаги китобларни чоп этишимизга тўғри келади. Ва бу китоблар ҳар бир кутубхонага етиб бориши ҳақида алоҳида ғамхўрлик ҳам бу катта ва улуг ишнинг ажралмас қисми бўлмоғи лозим. Шундагина биз нафақат иқтисодий ривожланган, балки маданиятимиз ҳам янада ривожланишига омил яратилган мамлакатга айланамиз.

Яна қайтариб айтаман, адабиёт — миллат руҳининг пойдеворидир. Биз Навоий, Бобур, Қодирийларнинг миллати эканлигимизни бир зум ҳам унутмайлик. Бугун, маълум сабабларга кўра, ночор қолган адабиётга кўмак бериш - аслида миллатимиз илдизини мустаҳкамлаш эканлигини эсдан чиқармайлик.

— Кўпчилик шоирлар аксар насрий асарларни ўқишларини, ёзувчилар эса шеър ўқишини айтишади. Сизда бу қандай? Энг охириги ўқиган китобингиз?

— Бу саволга илгари қаердадир жавоб берганман. Ҳа, мен насрий асарларни кўп ўқийман. Умуман, санъатнинг, ҳаётнинг кўп жабҳаларига ишқибозман. Хаёлпарастман десаммикин-ей... Бир нарса ёзадиган одам шундай бўлса керак-да... Энг сўнгги ўқиган китобим: Томас Вульф. “Ижод чанқоқлиги”. Бу китобда муаллифнинг “Вақт ва дарё ҳақида” деб аталган қизиқ бир насрий тажрибасидан парчалар босилган.

—Ўзаро суҳбатларда профессионализм ҳақида кўп гапирасиз...

—Сиз касбини тўлиқ ўзлаштирмаган ҳайдовчи бошқараётган машинада сафарга чиқасизми? Чикмайсиз, баракалла! Энди касбини чала ўзлаштирган адибни тасаввур қилинг. Мен, кўпинча, китобларни бир-икки жумласини бошлаб ўқиганимдан сўнг ҳафсалам пир бўлади. “Ёзувчиман” деб даъво қилаётган акамнинг ёзишини кўрсангиз... Энг муҳими, ёзувчилик маҳоратини тўлиқ ўзлаштирмаслик истеъдоднинг чала очилишига, “саҳна”дан эрта тушиб кетишига сабаб бўлади...

—Кўп ижодкорлар ижодкор бўлиб шаклла-

Мехмонхона

Бугунги
меҳмонимиз кўплаб
китоблари билан
муштарийларимизга
таниқли бўлган
шоир, драматург ва
ёзувчи
Усмон АЗИМ

нишларида болаликлари
катта роль ўйнаганини
айтишади.

—Истеъдод осмондан тушмайди. Уни худо берган ва бермаган бўлади. Худо бергани ҳам йўқотиб қўйиш ҳеч гап эмас. Истеъ-

гадир исмлари эсимда қолмаган. Ҳамма фақат фамилиясини айтар эди. Ўзлари ҳам бизга исмларини айтмаганлар, шекилли... У киши, энди билсам, ҳақиқий муаллим эканлар. Бирор болага овозини баландлатиб гапирганини эслай олмайман. Ҳаммага бир хил қараганлар. Саводимизни тез чиқарганлар. Иккинчи синфни битирганимиздан кейин у киши бошқа туманга кўчиб кетганлар. Бизга бошқа киши дарс бера бошлаган. Шунда муаллимлар ҳам ҳар хил бўлишини илк бор ҳис қилганман.

—Умуман, ижодкорнинг шахси ва ижоди ўртасидаги боғланиш ва фарқларга муносабатингиз.

—Ижод ва ёзувчи шахси бир-бирини тўлдиради. Баъзан улуг шахсларнинг ижоди ҳаминқадар бўлади. Ижоди ўзидан катта адиблар ҳам бор. Биласиз, ҳозир ҳам бор.

—Ҳозир арузда кам ёзилаётганлиги бу жанрнинг эскирганлигиданми ё унда ҳар ким ёза олмаслигиданми?

—Кўшиқ — яхши шеър, яхши мусиқа, яхши ижро. Шулардан бирортаси оқсаса, кўшиқ кўнгилга етмайди.

—Кино-видеолар ўз йўлига, театр — ўлмас санъат. Бугунги шоирларимизнинг театрга муносабатларидан қониқасизми? Саҳна-мизда яхши спектакллар камлигини нима билан изоҳлайсиз?

—Умуман, савияси паст асарларнинг пайдо бўлишида санъатнинг маълум бир турининг айби йўқ. Ҳамма нарсани истеъдодлар ва қўйилган мақсад ҳал қилади. Мен яхши кўрадиган, қайта-қайта кўргим келадиган кинолар жуда кўп. Театр ҳақидаги баланд баҳоларингиздан эса хурсандман. Шоирларнинг театрга муносабатидан эса қониқмайман. Шунингдек, дейлик ёзувчиларнинг ҳам, рассомларнинг ҳам, зиёлиларнинг ҳам, хизматчиларнинг ҳам... “Санъат билан алоқадорлик маданиятли одамнинг бурчи” деган яхши аъёнлар унутилиб бораёпти. Натижада умум-маданиятнинг, ҳатто муомала маданиятининг пасайиши кўзга ташланмоқда. Ҳа, майли...

Энди шоирлар ва театр ҳақида. Ҳақиқий шоирни шеър барибир бир кунмас бир кун драматургияга, демак, театрга олиб келади. Чўлпонни, Фитратни, Усмон Носирни, Ойбекни... Лоркани, Пушкинни, Лермонтовни... Ориповни, Воҳидовни эсланг. Театр санъати билан шоирнинг қизиқмаслиги бу жуда кечириб бўлмас ҳол. Ҳар ҳолда, йилида пайдо бўлиб қоладиган бир-икки спектаклни, албатта, кўришлари лозим. Фақат шеър билан ўралашиб қолиш — истеъдоднинг ривожига, янгиланишига, кўламига халақит беради. Яхши спектакллар камлигига келсак, бу ҳолни биринчи галда драматургияда истеъдодларнинг танқислиги билан изоҳлардим. Театр ва кино учун адабиёт буюк сарчашмадир. Демак, драматургия ва кинодраматургия бир оёқда оқсаса, улар икки оёқда оқсайди. Иккинчидан, театрда адабий диди бор, яхши асар билан бўш асарни фарқлай оладиганлар ҳар доимгидай жуда кам. Учинчидан, санъатнинг қайсидир маънода коммерциялашуви умумсавияни пасайтиришга олиб келаяпти. Тўртинчи муаммо, истеъдодли режиссёрлар бармоқ билан санарли...

Севимли шоиримиз суҳбат сўнггида муштарийларимиз учун бир туркум янги шеърларини тақдим этди. Улар билан кейинги сонларимиздан бирида танишасиз.

Хусан НИШОНОВ
суҳбатлашди.

АДАБИЁТ МИЛЛАТ РУҲИНИНГ ПОЙДЕВОРИДИР

дод, кўпинча болаликда йўқотилади. Бунга сабаб кўп ва бу алоҳида суҳбат мавзуси...

Мен китобни қадрлайдиган оилада ўсганман. Бобом уста Холиёр улуг одам эди. У кишининг тарбияси, энди билсам, менга бир жаҳон билим берган экан. Негадир болалигимдан уйда менга шоир бўлади, деб қарашган... Йўқ, менга алоҳида бир шароит яратиб беришгани йўқ. Ўша давр болалари тортган ҳамма азобларни мен ҳам тортганман. Айниқса, отасизлигим... Аммо уйимизда ҳалол ва ҳаром, мардлик ва хиёнат, қадр ва ўзини ерга уриш каби қарама-қаршиликлар ўртасида қўйилган девор аниқ эди. Мен вужудиму руҳимга сингиб кетган шу ўзбекона қарашлар ҳамроҳлигида ҳали-ҳануз яшайман ва бунинг учун худога шукроналар айтаман. Болалигим китоб ичида ўтгани, енгилелпи эмас, мақомларни эшитиб ўсганим, “Алпомиш”ни ўқиб улғайганим учун... — барчаси учун шукрона айтаман.

—Биринчи ўқитувчингизни қандай эслайсиз? Мактабда ижодий муҳит қандай бўлган?

—Биринчи ўқитувчим Арслонов деган одам. Не-

—Вазн ҳамма ўйлагандай бирор-бир шоирнинг инжиқлиги эмас. Ҳар бир замоннинг ўз ритми бўлади. Замон ритмини англаган ижодкор бахтли ижодкордир. Умуман, истеъдодли одамлар санъатда бунинг тез англашади. Аммо шоир ҳамма вазнда ҳам озми-кўпми қалам тебратишни билса, яхши. Имкониятлари кенгайди. Энди аруз ҳақида. Мен ҳам баъзан бу вазнга мурожаат қиламан. Лекин бир нарсани унутмаслигимиз лозим. Арузда қанчалар ўзбекона ёзмайлик, барибир форсий ва арабий тилларнинг нуқси уриб туради. Туркийлар арузда тилини буриб, синдириб ёзишига тўғри келади. Аммо бу дегани арузга тушиши лозим бўлган шеърдан воз кечиш керак дегани эмас. Замон ритм танлагандай шоирнинг феъли ҳам, маълум бир пайтдаги кайфияти ҳам, шунингдек, ҳар бир шеърнинг ўзи ҳам ритм танлайди. Арузда пайдо бўлиши лозим бўлган шеърни маҳорат йўқлигидан уқда қилолмаслик эса, ҳар ҳолда шоир учун мақтовли иш эмас...

—Шеърларингизни кўшиқ қилишган: Маҳмуд Номозов, Кумуш Раззоқова, Шерали Жўраев... Сиз учун кўшиқ нима?

Адоқлаб бораётган асримиздаги демографик ўзгаришлар, жаҳон хўжалик алоқаларининг шиддат билан тараққий этиши дунё экологик мувозанатининг издан чиқишига ўзига хос "хисса" қўшди. Натижада бу муаммо хусусида сўз кетгудек бўлса, ёнига, албатта, "глобал" сўзининг тиркалиши одат тусига кирди. Соддароқ қилиб айтганда, экология дунёнинг глобал муаммоларидан бирига айланди. Бундай бўҳрон минтақамизни ҳам четлаб ўтгани йўқ. Табиийки, зукко газетхон гап нима ҳақида бораётганини дарров фаҳмлади.

Мустақиллигимизнинг илк йилида (1991 йил, октябрь) Марказий Осиё давлатларининг сув хўжалиги ташкилотлари раҳбарлари Тошкент шаҳрида йиғилишиб, собиқ тизим-

корликда ечиш, денгизбўйи атроф-муҳитни соғломлаштириш ва ҳавза ижтимоий-иқтисодий ривожланишини таъминлаш масалалари ўрин олган. Демак, минтақа давлат раҳбарларининг Орол муаммоси бўйича учрашувлари куйидаги тадрийжийликда ўз ифодасини топади:

Дастлабки учрашув 1993 йил Қозғистоннинг Қизилўрда шаҳрида ўтказилган бўлиб, унда Орол денгизи танглигини ҳамкорликда ҳал этиш юзасидан биргаликда ҳаракат қилиш тўғрисида Битим имзоланганди. Ана шу учрашувда Орол денгизи муаммолари юзасидан давлатлараро Кенгаш ва унинг ишчи гуруҳи — ижроия кўмитаси, шунингдек, Оролни Қутқариш Халқаро Жамғармаси ташкил этилди.

Шу ўринда ОҚХЖ ижроия Кўмитаси минтақада Орол муаммоси келти-

тамойилларга асосланган ягона экологик тузилмани қўллаб-қувватлашди. Мазкур учрашувда Марказий Осиё ҳукуматлари ҳайрихоҳлиги натижасида GEF (ЖЕФ) лойиҳаси юзага келди. Бир сўз билан айтганда, лойиҳа ишлари аслида 1995 йилда бошланганди, ҳаётда эса 1997 йилдан амалий фаолиятга киришилди.

GEF Агентлиги ОҚХЖ Ижроия Кўмитаси қошида бўлиб, унинг асосий мақсади минтақамизни экологик таҳдидлардан ҳоли қилиш, Орол муаммосини бартараф этишнинг стратегик дастурини ишлаб чиқиш, уни ҳаётга тадбиқ этишдан иборатдир.

GEF Агентлиги таркиби куйидаги олти компонентдан иборат:

А — Сув ресурсларини бошқариш

ОРОЛНИ ҚУТҚАРИШ МУМКИНМИ?

дан қолган мерос — Орол муаммосини биргаликда бартараф этишга келишиб олдилар. Ушанда сув ресурсларини тежаш ва ундан оқилона фойдаланиш юзасидан қўшма келишувга имзо чекилганди. Таъбир жоиз бўлса, мазкур қўшма келишув биз сўз юритмоқчи бўлган Оролни Қутқариш Халқаро Жамғармаси Ижроия Кўмитаси пойдевор вазифасини ўтаганди.

1992 йилнинг 18 февралда Ўзбекистон, Қозғистон, Қирғизистон, Туркменистон ва Тожикистон республикаларининг сув хўжалиги вазирлари ҳукуматлар даражасидаги келишувга имзо чекдилар. У давлатлараро сув манбаларидан ҳамкорликда фойдаланиш ва уни тежаш, шу билан боғлиқ масалаларни биргаликда ечадиган сув хўжалигини мувофиқлаштириш давлатлараро комиссияси (СХМДК)ни тузишни қамраб олади. Шу кун яна давлатлараро "Сирдарё" ва "Амударё" сув хўжаликлари ҳавзалари бирлашмаси (СХХБ)нинг аниқ принциплари белгилаб олинганди.

Ягона муаммони биргаликда ҳал қилишдаги минтақавий интеграциянинг навбатдаги босқичлари бево-сита Марказий Осиё давлат раҳбарларининг учрашув ва келишувлари билан характерланади. Келишувлардан Орол муаммосини ҳам-

риб чиқарган турли кўринишдаги бўҳронларни бартараф этишда етакчилик қилишни айтиб ўтмоқчимиз;

Марказий Осиё давлат бошлиқларининг иккинчи учрашуви 1994 йил январидан Нукус шаҳрида бўлиб ўтди. Айнан ана шу учрашувда "аниқ ҳаракат дастури" қабул қилинди.

1995 йил март ойида бўлиб ўтган Тошхувуш учрашувида Давлатлараро Кенгашнинг "Аниқ ҳаракат дастури" юзасидан қилинган амалий ишлар ҳисоботи тингланди;

1995 йил 20 сентябрда Марказий Осиё давлатлари ва бир қатор халқаро ташкилотларнинг Орол денгизи ҳавзасини барқарор ривожлантириш муаммолари бўйича Декларацияси қабул қилинди;

1997 йил февралда беш республика раҳбарлари БМТ, Жаҳон банки ва бошқа халқаро ташкилотлар вакиллари иштирокида Алматидаги учрашувда Орол муаммосини ҳал этиш бўйича ташкилий тузилмаларни такомиллаштириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Мазкур учрашув Оролни Қутқариш Халқаро Жамғармасининг анча ишчан таркиби ва унинг негизида Ижроия Кўмитаси тузилишига сабаб бўлди;

Орадан тўққиз ой ўтиб, Марказий Осиё ҳукумат вакиллари ташаббускорлик, сув ва атроф-муҳитга янгича дунёқарашни шакллантириш ва аниқ

— комплекс стратегия, тактика ва ҳаракатдаги дастурларни ишлаб чиқиш;

В — Жамоатчилик фикрини шакллантириш — сув билан боғлиқ муаммоларда аҳоли масъулиятини тушунтиришда ташаббус кўрсатиш;

С — Оқолтин хавфсизлигини таъминлаш — оқолтин хавфсизлигини баҳолаш ва унинг мустаҳкамлик ва чидамлилигини ошириш;

Д — Чегаралараро сув мониторинги — чегаралараро сув сифати ва микдори мониторингини шакллантириш;

Е — Захланган ҳудудларни қайта тиклаш — Амударё дельтасида (Судоче кўли) биологик хилма-хиллик сақлаб қолинган зона ва ўхшаш экологик тизимни барпо этиш;

Ғ — Лойиҳа бошқарилишини қўллаб-қувватлаш — лойиҳани амалга оширишда ОҚХЖга имкониёт яратиш.

Мазкур лойиҳаларни молиялаштиришда GEF Агентлиги, Нидерландия, Европа Иттифоқи, Швеция ва Марказий Осиё давлатлари фаол иштирок этишган. GEF Агентлигининг барча молиявий операциялари Жаҳон банкининг минтақавий филиали томонидан амалга оширилади.

Норали АСЛОН,
журналист

"Yil tarbiyachisi — 2000" tanlovi g'oliblari

Болалар "Учар гиламча"га ўтириб эртақлар оламига саёҳат қилишни жуда-жуда хоҳлардилар. Уларнинг бу "орзу"ларини боғча опалари амалга оширдди.

— Қаранг, болалар, пастда қуёнча хафа бўлиб ўтирибди. Юринглар, унинг олдида борамиз, — деди "гиламча"даги болақайларга.

— Мен ўрмонда дўстларим билан ўйнаб юриб адашиб қолдим. Энди эса мана бу чакалакзордан ўта олмаяпман, — деди қуёнча салом-алиқдан сўнг.

— Шу ҳам иш бўптими. Ахир биз кўркмас, жасур, меҳнаткаш болалармиз. Бу йўлда бизга дўстлик ёрдам беради, — дея қуёнчага кўмаклашдилар. Бу каби дўстлик, ўртоқлик ёрдами Малвинага ҳам берилди. Чунки болажонларнинг шиори "Дўстлик ҳар нарсадан кучли, у барча яхши ишларимизга ёрдам беради" эди.

Агар "учар гиламча"даги бола ва тарбиячининг ёшини ҳисобга олмганда, қайси бири бола-ю, қайси бири тарбиячилигини билолмаган бўлардингиз. Чунки тарбиячи бола-ларга бўйлашиб, киришиб кетди. Шунинг учун ҳам тарбиячилар орасида "ўзини бола ҳисоблай олган инсонгина яхши тарбиячи бўла олади" деган гап бекорга юрмас экан.

Фаргона вилояти Ўзбекистон туманидаги 4-мактабгача таълим муассасасининг тарбиячиси Замирахон Насриддинова болажонларнинг камол топишларида, ўз фикрларини аниқ ифода этишга ўргатишда эртақлардан, китоблардан, ўйин машғулотларидан фойдаланади. У хизмат қилаётган боғчада саккизта тўгарак, "Соғ-

"УЧАР ГИЛАМЧА"ДАГИ САЁҲАТ

ломжон— полвонжон" спорт клуби, "Саломатлик" гуруҳи ҳамда "Фитобар" ташкил этилган. Бундан ташқари ўйин, йўл ҳаракати майдончалари болалар хизматида. "Табиат музейи" эса Замиранинг ташаббуси билан ташкил этилган. Бу ердаги қушлар, судралиб юрвучи ҳайвонлар, ҳашарот ва анвойи гулларни болажонларнинг ўзлари парвариш қиладилар. Бу эса улар қалбида она табиатни севиш, уни ардоқлаш каби ҳис-туйғуларни уйғотади.

Замира туман, вилоят, республика танловларида фаол иштирок этади. Жумладан, "Кўп болалик ўзбек оилаларида болаларни тарбиялашда халқ анъаналари ва урф-одатларидан фойдаланиш" мавзусидаги иши билан қатнашиб, вилоятда биринчи, республикада иккинчи ўринни эгаллаб, Халқ таълими вазирлигининг "Халқ таълими аълочили" кўкрак нишони билан тақдирланди. "Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш" таянч дастури асосида ўрта гуруҳда тажриба-синов ишларини олиб бормокда. "Севимли ўйинчоқлар" республика кўрик-танловида биринчи ўринни эгаллади ва Халқ таълими вазирлигининг 1-даражали дипломи билан, "Йил тарбиячиси — 2000" республика кўрик-танловида эса "Ижодкор тарбиячи" кўкрак нишони билан тақдирланди.

— Эртақлар, турли ўйинлар ёрдамида фарзандларимизга нима яхши-ю, нима ёмонлигини тушунтирмоқ зарур, — дейди Замира. — Болажонларимиз ҳозирданок соғлом фикрли, мулоҳазали бўлиб ўссалар келажакда иймонли, виждонли, пок ниятли, ҳалол инсон бўлиб вояга етишларига шубҳа йўқ. Мен ҳамиша шунга интиламман.

Нима ҳам дердик. Барча Замираларнинг орзулари ўзларига ҳамроҳ бўлсин деймиз-да.

Феруза ОДИЛОВА

ВАҚТ: ТАЛАБА ВА ТАЪЛИМ

Она-замин сайқали — Самарқанднинг шуҳрати оламга кетган. Кўхна шаҳар бағридаги қадимий маърифат бешикларидан бири Самарқанд Давлат Университетидир. Бу даргоҳ 72 йиллик тарихига эга бўлиб, ўзига юклатилган вазифаларни бугунги кунда ҳам аъло даражада ўтаётир. Мавжуд факультетлар: ўзбек филологияси, амалий математика, биология, география, жисмоний маданият ва эстетик тарбия, кимё, ҳуқуқшунослик, механика, физика, тарих, рус филологияси, педагогика ва психология, тожик филологияси, мусиқа маданияти, тупроқшунослик ва экология.

Бакалаврликдан кейинги олий таълим босқичи — магистратурада 21 та мутахассисликни эгаллаш мумкин. Университетда нафақат Самарқанд вилояти ёшлари, балки республикамизнинг турли ҳудудларидан келган истеъдодли ёшлар ҳам билим олишмоқда.

Университет манзили: Самарқанд шаҳри, Университет хиёбони, 15-уй.

Университет манзили: Самарқанд шаҳри, Университет хиёбони, 15-уй.

Суратда: университетнинг бош биноси.

Dil izhori

АБАДИЯТ ҚОНУНИ

Шоҳимардон Мусаев — амалий математика ва информатика факультетининг 4-курс талабаси, Президент стипендияси совриндори, вақтдан самарали фойдаланишга интилаётган ёшлардан:

— Бешиқдан қабргача илм ўрган! Бу шиорни ўз ҳаётининг мазмунига айлантирган кишиларнинг ҳеч бири кам бўлган эмас. Шу боис пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом томонидан айтилган бу ҳикмат менинг ҳам дилим тўридан жой олган. Зеро, абадият қонунини ҳеч биримиз инкор эта олмаймиз. Президент стипендияси совриндори сифатида менга нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлишларидан нафақат мамнунлик, балки чексиз масъулият ҳам туяман. Масъулият туйғусининг замирида эса ўқиб-ўрганиш, изланиш ва келажакка ишонч мужассам. Тенгқурларимдан ажралиб турадиган поғонага эришганман, аммо бу билан мағрурланиш менинг табиатимга хос эмас. Орзулар мени забт этишга чорламоқда ва уларга эришмоқ умримни зиёда этишини биламан.

Самарқанд қадимдан улкан маънавият ва маърифат ўчоқларидан саналади. Жаҳон афкор оммаси қадимий Самарқандни буюк Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Ғиёсиддин Ал-Коший, Али Қушчи ва бошқа бир қатор дунё маданиятига ҳисса қўшган алломалар тимсолида тасаввур этади. Марказий Осиё давлатлари маорифи, фани ва маданияти учун олий даражадаги мутахассисларнинг бир неча авлоди ана шу даргоҳда таҳсил олди. СамДУнинг жаҳоншумул шуҳрати биринчи ўзбек профессори Абдурауф Фитрат, академик Воҳид Абдуллаев, профессорлар Абдурахмон Саъдий, Улуғ Турсунов, М. Юнусов, Х. Бердиёров, Х. Дониёров, Н. Шукуров, Р. Қўнғуров каби алломалар, Усмон Носир, Ҳамид Олимжон, Зулфия, Уйғун, Миртемир, Амин Умарий, Асқад Мухтор каби ушбу масканда камол топган олимлар, шоир ва ёзувчилар, давлат арбоблари ва халқ ҳўжалигининг фидойи заҳматкаш инсонлари хизмати билан ўлчанишини ҳеч ким инкор эта олмайди.

Талабалар билимини баҳолаш ва назорат қилишда рейтинг тизимининг самарадорлигини оширадиган марказ ташкил этилган.

Рейтинг маркази (бошлиги доц. А. Абдусатторов) ўз ишини тамоман янгидан қурмоқда. Марказнинг факультетларда 6 та бўлими бўлиб, уларда 65 дона замонавий компьютерлар ишлаб турибди.

Университет жамоаси бу

гунги кун руҳи билан ҳамнафас бўлган ҳолда илм-фан тараққиёти, маънавият-маърифат соҳасида улкан ҳажмдаги ишларни бажармоқда.

Корхона ва жамоалар билан ҳўжалик шартномалари асосида муҳим тадқиқотларни бажариш, янги дарсликлар, ўқув-услубий қўлланма ва дастурларни тайёрлаш, жаҳон миқёсидаги муаммолар ечимини топиш, ўқув-тарбия ишларини яхшилаш асосида мутахассислар тайёрлашни тубдан такомиллаштириш, ёш ав-

ҚАДИМИЙ МАЪРИФАТ БЕШИГИ

лоднинг дунёқарашини мустақиллигимизни мустаҳкамлаш руҳида шакллантириш борасида изланишлар олиб борилаёпти.

Ўқитишнинг янги усуллари вужудга келаяпти. Замон талабига жавоб берадиган дарслик ва ўқув қўлланмалари, янги жиҳозлар ва техник воситалар, компьютерлар кенг миқёсда жорий қилинган. Бунда профессорлар Ботирхон Валихўжаев, Мавлон Жўракулов, М. Муҳиддинов, У. Солихбоев, З. Қўрбонов, Ш. Сафаров ва деканларнинг ташкилотчилик хизмати катта бўлаётир.

Жамиятимиз эҳтиёжига қараб янги-янги ихтисосликлар очиш, уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, ўқиш-ўргатиш жараёни-

га энг сўнгги нусхадаги техника намуналарини жорий этиш — кечиктириб бўлмайдиган вазифалардан ҳисобланади. Иқтисодиёт, тупроқшунослик ва экология факультетлари, туризм ва халқаро коммуникация кафедралари ташкил этишга, ҳуқуқшунослик, иқтисодиёт факультетларини мустаҳкамлашга киришилди.

Дорилфунун Марказий Осиё

мараси ёмон эмас. Олимларимиздан 30 нафарга яқини "Сорос" жамғармаси мукофотлари билан тақдирландилар. Беш киши эса Нью-Йорк фанлар академияси аъзоси бўлди. Бугунги кунда АҚШ, Германия, Буюк Британия олимлари ўз мутахассисликлари бўйича маъруза ўқимоқдалар. Ўқув-тарбия ишларига яқиндан қўмақ берувчи музейда университет тарихига оид бой ҳужжат-ахборотлар тўпланган. Музей минглаб талабаларнинг маълумотларини оширади, тарихий-эстетик дунёқарашини шакллантиради, олий ўқув юртлари талабалари, коллеж, лицей, мактаб ва гимназия ўқувчиларини ҳайратлантиради. Музейни 20 мингдан зиёд киши кўриб, баҳраманд бўлганлиги оддий гап бўлса-да, бунинг замирида маънавий эҳтиёжни қондириш ётади. Талабаларда миллий мафқуранини шакллантириш мақсадида "Маънавият ва истиқлол мафқураси", "Шалолла" клублари фаолият кўрсатмоқда.

Хулоса шуки, 1999-2000 йилларга мўлжалланган истиқбол режаси ижросига барча факультетлар, кафедралар, марказлар ва бошқа тuzилмалар жалб қилинган. Қадимий маърифат бешигида бу амаллар ўзининг мукаммал ижросини топишига шубҳа қилмайман.

Рустам ХОЛМУРОДОВ,
СамДУ ректори,
профессор, Олий Мажлиси депутаты

Quyí matbuot

ГАЗЕТАНИНГ ЎРНИ БОР

Университетимиз ўз нашрига эга. 1957 йилдан бери нашр этилаётган "Самарқанд университети" газетаси гарчанд кам нусхада босилса-да, унинг муштарийлари минглабдир. Биз биламизки, матбуот — жамиятдаги ўткир мафқуравий қурол. Шу жиҳатдан олиб қараганда, университет газетаси ўқув юрти ҳаётининг барча қирраларини ёритиб боришга ҳаракат қилмоқда. Унда ректоратнинг таълим тизимини бошқариши, илмий-тадқиқотлар, маданий-маърифий тадбирлар гоҳ катта, гоҳ кичик мақола, лавҳа, репортаж, корреспонденция ва суҳбатларда ўз аксини топаётир. Шу вақтга қадар нашримизнинг 1000дан зиёд сони мухлисларимиз қўлига тегди. Бизнинг бундан кейинги диққат-этиборимиз ҳам газетанинг қизиқарли, мазмунли чоп этилишига қаратилади.

Дилором САЛОХИЙ,
"Самарқанд университети" газетаси муҳаррири

Диплом қўлга тегди!

А.Харитонов олган суратлар.

Omad

“ТИКО” МИНГАН ТАЛАБАЛАР

Яп-янги машина эгаси бўлиш учун катта сармоя, яъни маблағ керак. Аммо маблағсиз ҳам қўлинг ўргилсин машинага эга бўлиш мумкин экан. Жон-жаҳди билан спортга ўзини урган университетнинг жисмоний маданият ва эстетик тарбия факультети талабалари — Иброҳим Ҳамроқулов, Луиза Бухтякова, Руслан Шерофларда "Тико" автомашинасини сотиб олишга ҳеч қандай жамғарма йўқ эди. Спорт уларга омад келтирди. "Универсиада-2000" беллашувларида ўз ирода ва маҳоратларини синаб кўрган бу талабалар юқори натижага эришиб, "Тико" автомашинасини қўлга киритдилар. Иброҳим, Луиза, Русланнинг Самарқанд кўчаларида "Тико" хайдаб юрганларини кўришса, кўрсдошлари ҳавас билан қараб қолишади.

МАСЪУЛИЯТ
ВА БУРЧ

Эл-юрт манфаати ва масъулият. Биз уни қандай тушунамиз? Оила, Ватан олдидаги бурч: қай бири муҳим ёки булар бир бутун тушунчани? Сиз бу ҳусусда ҳеч ўйлаб кўрганмисиз?..

Бухоро. Бу кўҳна ва ҳамиша навқирон шаҳар илм-маърифат ўчоғи бўлганлигиданми, кўп ташаббуслар шу юртда бўй кўрсатади. Аслида бу ташаббус бирданига юзага келгани йўқ. Вилоятда мазкур ҳудудни ривожлантириш режаси тузилаётганда таълим соҳаси ҳам чуқур ўрганилди ва шу қарорга келинди: вилоятда "Мактаблар куни"ни ойма-ой ўтказиб бориш зарур. Асосий мақсад эса Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонлари, Вазирлар Маҳкамаси қарорлари, "Таълим тўғрисида"ги Қонун ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"нинг бажарилишини таъминлаш, мактабларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, ўқувчиларнинг маънавий дунёсини бойитиш ва билим савиясини оширишга ҳар томонлама амалий ёрдам кўрсатиш эди.

Хўш, натижалар қандай бўлди? Биргина умумтаълим мактабларининг моддий-техника негизини мустаҳкамлаш мақсадида 6 ой мобайнида 291 936 000 сўм, 15 майдан 19 июнга қадар эса 61 186 000 сўмлик ҳомийлик ёрдами кўрсатилди. Жумладан, олти ой давомида:

Ҳомийлик ёрдами бўйича вилоятдаги кўрсаткичлар	Шаҳар, туман номи	Бир мактабга ўртача тушаётган маблағ(сўм)
1-ўрин	Қоровулбозор тумани	3.04 млн.
2-ўрин	Бухоро шаҳри	2.02 млн.
3-ўрин	Когон шаҳри	1.2 млн.
4-ўрин	Ромитан тумани	859 минг
5-ўрин	Когон тумани	623 минг
6-ўрин	Бухоро тумани	467 минг
7-ўрин	Ғиждувон тумани	418 минг
8-ўрин	Вобкент тумани	381 минг
9-ўрин	Жондор тумани	323 минг
10-ўрин	Қорақўл тумани	307 минг
11-ўрин	Олот тумани	306 минг
12-ўрин	Шофиркон тумани	210 минг
13-ўрин	Пешку тумани	118 минг

Вилоят бўйича эса ўртача ҳар бир мактабга 558 минг сўмдан ҳомийлик ёрдами кўрсатилгани қувонарли ҳолд.

1999-2000 ўқув йилида вилоят ҳокимининг "Вилоятда "Мактаблар куни"ни ўтказиш тўғрисида"ги 202-сонли Қарорига асосан 6 ой мобайнида корхона, ташкилотлар томонидан мактаблар қурилиши, таъмири ва моддий-техника негизини мустаҳкамлаш учун 292 млн. сўмдан ортиқ ҳомийлик ёрдами берилди. Жумладан, Қоровулбозор туманидаги 7-мактабга — Бухоро нефтни қайта ишлаш заводи (раҳбари Э. Саидахмедов) — 7 767 000 сўм, Бухоро шаҳридаги 1-мактабга "Бухороғўшт" эрхонаси (раҳбари М. Муҳаммедов) — 2 000 000 сўм, Бухоро шаҳридаги 1-мактабга "Бухороипак" корхонаси (раҳбари Г. Сафаров) — 2 000 000 сўм, Бухоро шаҳридаги 22-мактабга "Йўл-кўприк қурилиш" ташкилоти (раҳбари Н. Турғ'ев) — 5 000 000 сўм, Бухоро шаҳридаги 22-мактабга вилоят механика устaxonаси (раҳбари С. Кароматов) — 3 000 000 сўм, Бухоро туманидаги 16-мактабга МПМК-47 (раҳбари А. Улугов) — 1,4 млн. сўм, Вобкент ту-

манидаги 2-мактабга 137-автокорхона (раҳбари Р. Қобилов) — 1 500 000 сўм, Шофиркон туманидаги 9-мактабга 8-қурилиш фирмаси (раҳбари Ж. Нуров) — 1 000 000 сўм, Ромитан туманидаги 17-мактабга МКРСУ—15 (раҳбари К. Ярашев) — 10 000 000 сўм, Жондор туманидаги 18-, 25-мактабларга "Яккатут" дон комбинати (раҳбари Б. Усмонов) — 500 минг сўм, Ғиждувон туманидаги 9-мактабга ип-йигирув фабрикаси (раҳбари А. Исломов) — 588 минг сўм, Ғиждувон туманидаги 9-мактабга "Барака" фирмаси (раҳбари Б. Самадов) — 550 минг сўм, Когон шаҳридаги 38-мактабга "Когон ёғ-экстракция" заводи (раҳбари Н. Шарипов) — 3 000 000 сўм, Когон шаҳридаги 2-мактабга "Когон пахта тозалаш" заводи (раҳбари Р. Аҳмедов) — 3000 000 сўм, Когон шаҳридаги 9-мактабга 2-вакиллик корхонаси (раҳбари А. Олимов) — 1,7 млн. сўмлик ҳомийлик ёрдамлари эътиборга сазовордир.

Шунингдек, 1999-2000 ўқув йилида кам таъминланган оила фарзандларига дарслик ва кутубхоналарга бадий адабиётлар (3 327 000 сўмга 170934 нусхада) сотиб олинди. Бунда Жондор туманидаги 17-мактабга

нида Бухоро шаҳри, Бухоро, Қорақўл, Когон, Ромитан туманлари мактаблари аҳволи билан танишди ва очиқ дарсларда бўлди, ўқитувчилар ва ота-оналар фикрлари билан қизикди. Хўш, бунинг таъсири нечоғли бўлаётми?

Айтиш жоизки, ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаси 1998-99 ўқув йилида 94,5 фоизни ташкил этган бўлса, 1999-2000 ўқув йилида эса 97,2 фоизга ошди. "Олимпиада — 2000" ўқувчилар фан олимпиадаларининг республика босқичида Бухоролик 9 нафар ўқувчи олимпиада ғолиблари бўлишди ва республикада 1-ўринни эгаллашди. Математика фанидан жаҳон олимпиадасида эса Бухоро вилоятидан 3 нафар ўқувчи муваффақиятли иштирок этди.

Ўтган ўқув йили якунида Халқ таълими вазирлиги мутахассислари вилоятдаги Бухоро шаҳри, Ғиждувон, Вобкент туманлари 5-6-синф ўқувчиларининг Давлат таълим стандартлари бўйича олган билимларини тест синовидан ўтказишди. Ўқувчиларнинг ўзлаштириш сифат

Халқ та'лими ва ҳокимият

ли, иқтидорли, ижодкор, ташаббускор, фидойи ўқувчиларга берилди. У белгиланган меъёрлар асосида танланган ўқувчиларнинг 20 нафарига йил давомида бериб борилади. Бу нуфузли стипендияни олиш учун ўғил-қизлардан барча фанларни аъло баҳога ўзлаштириши, фанлар йўналиши бўйича рейтинг натижалари, ўқувчининг ижодкорлиги ва ташаббускорлиги, хорижий тиллардан бирини билиши, жамоат ишларида фаол иштироки, маънавий дунёқараши ва тафаккурининг кенглиги, компьютерда ишлаш қобилиятига эга бўлиши, Бухоро тарихини билиши каби мезонларга амал қилиши талаб қилинади.

Мактаб педагогик жамоаси юқорида баён этилган мезонлар асосида ўқувчини танлаб, туман, шаҳар комиссиясига тавсия этади. Бу комиссия стипендия тайинлаш меъёрий ҳужжатлари асосида аълочи ўқувчини аниқлайди ва вилоят комиссиясига кўриб чиқиш учун тавсия қилади...

Юқори ташкилотларнинг таълимга эътиборини ҳис қилган ўқувчилар ҳам чуқур билим олишга интилаётлар. Буни уларнинг турли хил танловларда, баҳс-мунозара, беллашувлардаги фаол иштирокидан ҳам илғаб олиш қийин эмас. Зеро, баҳс-мунозаралардаги на ўғил-қизларнинг фикри теранлашади, билими чархланади.

ҲАМ ТАЪЛИМ, ҲАМ
ДАРОМАД

— Вилоятда «Мактаблар куни» жорий қилингандан кейин 481 та мактабда ҳисоб рақамлари очилди, уларга 4 млн. 200 минг сўм маблағ туширилди, — деди вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи Салим Мухторов. — 527 та умумтаълим мактабининг 370 тасига ҳўжаликни юритиш ва ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш мақсадида ер ажратилди, 451 та мактабда ёрдамчи ҳўжаликлар — асарчилик, паррандачилик, қуёнчилик, чорвачилик ташкил этилди.

Давлат ичидаги давлат, яъни оила, мактаб бой бўлса, мустақил юрт юксалади, халқи фаровон яшайди. Шу маънода ҳозир вилоятдаги 87 та мактабда чорвачилик, 217 та мактаб паррандачилик бўйича ёрдамчи ҳўжаликлар ташкил этилган. Бу ерда етиштирилган гўшт ва парранда маҳсулотлари Бухоро вилояти бозорларида нархларнинг мўътадиллашувига хизмат қилмоқда. Хуллас, Бухоро вилояти халқ таълими ходимлари ўқувчиларга сифатли таълим бериш, ҳунар ўргатиш қаторида даромад топиш соҳасини ҳам ўзлаштиришиб, республика иқтисодиётига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшаётлар.

Кўриниб турибдики, Бухородаги "Мактаблар куни" ғояси шунчаки гап эмас, балки чуқур таҳлиллар, ҳисоб-китоблардан кейингина ўртага ташланган ташаббусдир. Зеро, Юртбошимизнинг қайта-қайта таъкидлаётганларидек, ташаббусларсиз узоққа бориб бўлмайди.

Бахтиёр ҚУРБОНБОВЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги умумий ўрта таълим бош бошқармаси бош назоратчиси,
Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ,
"Маърифат"нинг махсус муҳбири

БУХОРО
ТАЖРИБАСИ

Аввал хабар берганимиздек, Бухоро вилояти ҳокими С.Хусеновнинг махсус қарори билан 2000 йилдан бошлаб ҳар ойнинг учинчи душанбаси вилоятда "Мактаблар куни" деб белгиланди. Бухороликларнинг мактабларни жамият кўркига айлантириш ҳамда тадбиркорлар юзини мактаб томонга буриш борасидаги ташаббуслари, ҳаракатлари кенг миқёсда қўллаб-қувватландими? Қарордан кейин халқ таълими соҳасида қандай ўзгаришлар юз берди? Ўзгариш ва янгилекларнинг иқтисодиётимизга фойдаси тегадими? Қуйидаги чизгиларда айнан ана шу ҳусусда фикр юритилади.

"Усто Шифиддин" фирмаси (раҳбари Ш. Шарипов) — 100 000 сўм, Ғиждувон туманидаги 17-мактабга "Бухоротранс" ташкилоти (раҳбари Р. Бозоров) — 115 000 сўм, Вобкент тумани "Тайёрловсавдо" ташкилоти (раҳбари З. Нуров) — 80 000 сўм, Когон шаҳар "Когон пахта тозалаш" заводи (раҳбари Р. Аҳмедов) — 150 000 сўм миқдорида ҳомийлик ёрдами кўрсатдилар.

Бундай ютуқларнинг сири, албатта, "Мактаблар куни" ўтказишда Бухоро вилояти ҳокими Самойиддин Хусеновнинг шахсан иштироки ҳамда унда вилоят, шаҳар ва туманлар ҳокимликлари раҳбар ва мутахассислари, халқ депутатлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари, соғлиқни сақлаш, санитария ва эпидемиология муассасалари ходимлари, давлат ва нодавлат корхона ҳамда ташкилот раҳбарлари ва мутахассислари, маҳалла кўмиталари, фуқаролар йиғинлари раислари, ҳомий ташкилотлар раҳбарлари, тадбиркорлар, фермерлар, ижтимоий соҳалар ва жамғармалар вакиллари, спорт мутахассислари, матбуот ва телевидение ходимлари фаол қатнашаётганидир. Натижада таълим муассасаларининг ишлаб чиқариш, ташкилотлар ва муассасалар ҳамкорлиги кундан-кунга яхшиланиб бораёпти.

ВИЛОЯТ ҲОКИМИ
ДАРС КУЗАТАДИ

Вилоят ҳокими Самойиддин Хусеновнинг шахсан ўзи ҳам 6 ой мобай-

кўрсаткичи 70-75 фоизни ташкил этди. Ваҳоланки, бу республикадаги энг юқори кўрсаткичдир.

Бухоролик ўғил-қизлар ўқувчилар ўртасида ўтказиладиган педагогик-психологик тест натижаларига кўра республикада 1-ўринга кўтарилган бўлишса, бу йил Бухоро тарихида илк маротаба мактаб ўқувчидан жаҳон чемпиони чиқди. Вилоят халқ таълими бошқармасига қарашли Олот туманидаги спорт мактабининг 8-синф ўқувчиси Ҳикмат Куртов кураш бўйича жаҳон чемпиони бўлди. Ғиждувон туманидаги 8-мактаб эса "Йил мактаби" республика кўрик-танловида фахрли 2-ўринни эгаллади.

Республика рейтингиде вилоят маорифчилари вилоятлар ўртасида таълим-тарбия соҳасида 4-ўриндан 1-ўринга кўтарилди. Дарслик таъминоти 79,8 фоиздан 87,7 фоизга етказилди. Бу ҳам республика миқёсида 2-ўриндир. Қисқаси, Бухорода вилоят ҳокими бошчилигида илм равнақи — эл равнақи йўлида фидойилик билан иш юритилаётми.

ЎҚУВЧИЛАРГА
СТИПЕНДИЯ

Ҳар қандай фидокорона қилинган меҳнат рағбатлантирилиши шарт. Шу маънода вилоят ҳокими стипендияси таъсис этилди. Стипендия вилоят комиссияси тавсияси асосида вилоят ҳокими қарори билан тили ва миллатидан қатъий назар аълочи, юксак маънавият-

K U T U B X O N A

ОГОХЛИК —
МУҚАДДАС БУРЧ

дао — ёшларни ана шундай нохуш оқимларга қўшилиб кетишидан сақлаб қолишдир.

Президентимиз Ислон Каримовнинг куйинчаклик билан айтган куйидаги сўзлари рисолага эпиграф қилиб олинган: "Бу ҳаётни ҳимоялаш керак. Тинчлигимизни ҳимоя қилишимиз керак. Келажак авлодимизни ҳимоялашимиз керак. Оиламизнинг тинчлигини ҳимоялашимиз керак. Ҳимоя дегани нима? Ҳимоя дегани, аввало, огох бўлиш дегани".

Китоб бир неча бобларга ажратилиб, улар "Огохлик-муқаддас бурч", "Муҳолифат — ким ўзи?", "Муҳолифатнинг ғоявий асоси нима?" "Араб Шарқи мамлакатларида ислом экстремизмига муносабат", "Сўнгги сўз ўрнида" деб сарлавҳаланганки, улар ушбу рисола кимларга қарата ва нима мақсадларни кўзлаб ёзилганлигини кўрсатиб турибди. Барча бўлим-боблар учун Юртбошимизнинг гаплари муқаддима сифатида келтириб ўтилади.

Асар кенг жамоатчилик, айниқса, ёшларнинг кўзини очиб, диний ақидапарастликка қарши курашни бир дақиқа ҳам бўшаштирмасликка даъват этади. Хушёрликка, соғлом фикрлашга чорлайди.

Дилфуза БОЙМИРОВА

Ҳар бир янгилик унутилган эскиликдир, деган гап бор. Кўҳна ва доимо навқирон тилимиз бугун тикланаётган қадриятларимизнинг тўқсонли бўлиб қолмоқда. Она тилимиз давлат тили сифатида жамиятнинг ҳар бир бўғинида қўлланаётган. Республика Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида тилимиз билан боғлиқ масалаларни мувофиқлаштириб турувчи Атамунослик қўмитасининг фаолият кўрсатаётгани бу борадаги ишларнинг салмоғини белгилаб беради.

"Ўзбекистон овози" газетаси атамқўм билан ҳамкорликда терминлар тўпламидан иборат "Тил-дарё" номи билан китобча чоп этгани ҳам муҳим тадбир бўлиб, атамаларни қўллашда юзага келган баъзи ноаниқликларга чек қўяди. Қўлланмага кириш вазифасини ўтаган Атамашунослик қўмитаси расми Оди Ёқубовнинг "Тил-дарё, дарёимизни асрайлик" мақоласи шундай яқунланади: "Тил оби ҳаёт бағишловчи дарё. Дарёимизни кўз қорачимиздек асрайлик".

Муштарийларимизга қулайлик мақсадига "Тил-дарё" тўпламида берилган терминларни эътиборингизга ҳавола қиламиз.

ЎЗБЕКЧА
ҚЎЛЛАНИЛИШИ
(тиллардаги манба маъноси)

А

Абитуриент-Абитуриент (лотинча abiturientis-кетмоқчи бўлган киши). Баъзиларнинг бу терминни "тахсилталаб" сўзи билан алмаштириш керак деган тавсияси тўғри эмас.

Абонемент-Абонемент (французча abonnement-бирор нарсадан муайян вақтда фойдаланиш ҳуқуқи. Масалан, кутубхона абонементи.) Баъзан бу сўз обуна тарзида берилади. Бироқ обуна "Ўзбек тилининг изоҳли луғати"да газета-журналларга олдиндан ҳақ тўлаб ёзилиш деб изоҳланган.

Аборт-Аборт, ҳомилани олдириш (лотинча abortus-бола ташлаш). Тиббий адабиётда асосан аборт тарзида қўлланади.

Абсентеизм — Абсентеизм, бош тортиш (лотинча absens (absentis) — қатнашмаётган). Адабиётларда, луғатларда ҳар

икки муқобил ҳам ишлатилади.

Авизо — Авизо (италиянча avviso — билдириш). Молия-банк соҳасида кўп ишлатилган термин. Уни «хабарнома» деб бериб бўлмайди.

Авторитаризм — Авторитаризм (лотинча auctoritas — ҳокимият, таъсир). Бу сўзнинг баъзан «яккаҳукмрон» шаклида берилиши термин англатган маънони тўла ифода қила олмайди.

Автобиография — Таржимаи ҳол.

Автор — Муаллиф.

Автограф — Дастхат.

Автономия — Мухторият.

Автотранспорт — Автотранспорт (юнунча avtos — ўзи, лотинча transportare — кўчмоқ, та-

ТИЛ-ДАРЁ

шимоқ). Баъзилар «автоулов» деб нотўғри ишлатмоқда. «Ўзбек тилининг изоҳли луғати»да «улов» — миниб юриладиган ҳайван деб изоҳланган.

Аграр — Аграр (лотинча agrarius — ерга оид). Бу сўзни «деҳқончилик» сўзи билан алмаштириш керак, деган тавсия нотўғри.

Агрессия — Агрессия, тажовуз (лотинча aggressio — хуруж, ҳужум). Ҳозирги пайтда иккала муқобил ишлатиб келинмоқда.

Агроном — Агроном (юнунча agros — дала, pomos — қонун). Бу терминнинг баъзан «ҳосилот» тарзида қўлланиши «агроном» англатган маъно — олий маълумотли кишлоқ ҳўжалик мутахассиси маъносини бера олмайди.

Акциз — Акциз (лотинча accidere — кесмоқ). Бу терминнинг баъзи манбаларда «эгри солиқ» тарзида қўлланиши нотўғри.

Аэропорт — Аэропорт (юнунча aer — ҳаво, французча port — турадиган жой). Бу сўзнинг «тайёрагоҳ» тарзида ишлатилиши нотўғри.

Авария — 1. Авария (арабча «авар» — зарар, талофат, бузилиш). Машина, самолёт, кема-ларнинг тўсатдан ишдан чиқиши.

2. Ҳалокат (йўл-транспорт ҳодисаси, бахтсиз ҳодиса).

Автомобиль — Автомобиль (юнунча avto — ўзи, лотинча

mobilis — ҳаракатланадиган). Бу сўзга ўзбекча муқобил излаш самара бермайди. Автомобиль — улов эмас.

Агент — 1. Вакил (муайян ташкилот, муассаса ва ҳоказоларнинг топшириқларини бажарувчи). 2. Агент (лотинча agens — ҳаракат қилувчи). Қидирув ёки разведка хизмати ҳодими.

Адвокат — Адвокат (лот. Advocatus — таклиф қиламан). Бу термин ўзбекчада оқловчи, ҳимоячи тарзида ҳам ишлатилади. Бироқ улар адвокат маъносини тўлиқ бера олмайди.

Администрация — Маъмурият.

Адрес — Манзил. Бу атаманинг «манзилоғи» тарзида қўлланиши нотўғри. «Оғо» қўшимчаси ҳам жой маъносини англатади.

Адресант — Юбо-

рувчи.

Адресат — Олувчи.

Академия — Академия (юнунча Akademia — Афлотун (Платон) томонидан Афина яқинида асос солинган ва афсонавий қаҳрамон Академ номи билан аталган фалсафа мактаби). Академияни «Байтул ҳикма» деб тавсия қилганлар ҳам бор. Бироқ у Академия маъносини умуман бера олмайди.

Аккредитация — Аккредитациялаш (лотинча accredere — ишониш). Бу терминни «руйхатдан ўтган» тарзида бериш нотўғри.

Акт — 1. Далолатнома, акт (лотинча actum — ҳужжат, actus — ҳаракат). Юридик аҳамиятга эга ҳужжат.

2. Ҳаракат. Акт термини аслида 2 маънога эга. Иккинчи маънода ишлатилганда «ҳаракат» деб берилиши мақсадга мувофиқ бўлади.

Актив — 1. Фаол (ташкилот, жамоа фаоллари). 2. Актив (лотинча activus — фаол, ҳаракатчан). Бухгалтерлик балансининг бир қисми — актив, иккинчи қисми пассив дейилади.

Демак, бу термин ҳам аслида 2 маънони англатади ва ўзбек тилида 2 термин билан ифодаланади.

(Давоми бор)

АППОМИШЛАР
ЖИНСИЙ
ТАРБИЯСИ

— Фарзандга жинсий тарбия беришни унинг туғилиши билан бошлаш керакми ёхуд кейинроқми?

— Дунёга келажак фарзанднинг жинсий тарбияси ҳали у бунёд бўлмасдан аввал, ота-она вужудида ҳужайралар тарзида мавжуд бўлган даврдан бошлангани шарт. Ҳозирги кунда "соғлом ондан соғлом фарзанд туғилади", деган ҳикматни бироқ мазмунан кенгайтириб, "соғлом ота ҳамда ондан соғлом фарзанд бунёд бўлишини" таъкид этмоғимиз мақсадга мувофиқдир.

Фарзандини ҳар жиҳатдан, жумладан, жинсан соғлом бўлишини истган ота-оналар ўз вужудларини ҳар хил заҳри қотил таъсиротлар — бангилиги пиёнисталикдан, зинокорликдан бутунлай йироқ тутишлари билан илк тарбияни бошлаган ҳисобланади. Зеро, ота-боболаримиз Аллоҳдан солиҳ ва соғлом фарзандлар сўраш билан бир қаторда ўзига хос парҳезкорликка риоя қилганликлари сабабли ҳам буюк аждодларнинг авлодлари тарзда ифтихор ва шараф билан умргузаронлик қилмоқдамиз. Бундай парҳез-

ЧИМЧИЛДИК
СИРЛАРИ

Яқинда "Янги аср авлоди" нашриёт матбаа маркази ёшлар интим муаммолари бўйича таниқли мутахассис-ишқунос, шифокор-андролог Уктам Муҳаммад Муроднинг "Гўшангага ёруғ йўл" рисоласини чоп этди. Рисола муаллифининг "Чимилдик сирлари" руқни остида чоп этилиши режалаштирилган "Никоҳнинг биринчи кечаси", "Эркакнинг иккинчи юраги", "Зино исканжасида" каби китобларининг биринчисидир. Ушбу асарлар мавзуси, номидан ҳам кўриниб турибдики, ёшларнинг жинсий тарбияси хусусидадир. Мазкур асарларда замонавий тиб илмининг сўнгги ютуқлари миллий анъаналаримиз, удувларимиз, қадриятларимиз ҳамда ислом дини билан муштарақ тарзда ёритилади. Кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган ушбу рисола тарбиявий аҳамияти билан ўқитувчиларга ҳам асқотиши, шубҳасиз. Зеро, ёш авлоднинг ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялашда, уларни соғлом турмуш тарзига ўргатиб боришда турли бўлмағур фильмлар, ёхуд ғоявий бузуқ китоблар эмас, балки аждодларимизнинг бой меросига, шарқона ахлоққа асосланган қўлланмалар зарур бўлади. "Гўшангага ёруғ йўл" рисо-ласи, фикримизча, ана шундай зарурий қўлланмалардан биридир.

Куйида эътиборингизга ушбу китобдан кичик бир парча эълон қилинмоқда.

ГЎШАНГАГА
ЁРУҒ ЙЎЛ

корлик асл соғлом турмуш тарзи бўлиб, шаҳват суюк-лиги — манийнинг рутубат ва дардлардан буткул фориғ — соф ҳолда она вужудида қарор топишини таъминлайди.

Носоглом фарзандларнинг аксариси жинсий муносабатларни оддий кўнгилхушлик дея баҳолаб, пиёнисталик, бангилик каби турли қоний иш-ратларга ружу қўйган ота-оналардан дунёга келаётганлигини асло унутмаслик лозим.

ИСТИҚЛОЛ
ҒУНЧАЛАРИ

Яқинда "Ўқитувчи" нашриёти "Истиқлол ғунчалари" номли тўпламни нашрдан чиқарди. Унда ҳар йили Тошкентдаги Алишер Навоий номи Нафис санъат лицейида бўлиб ўтадиган "Нафосат" номли адабиёт гурунги иштирокчилари, яъни қаламқаш, ижодкор ўқувчиларнинг ижодларидан намуналар ўрин олган.

Ёш ижодкорларни қўллаб-қувватлаш мақсадида Республика Халқ таълими вазирлиги ушбу хайрли ишга бош-қош бўлди. Соғлом авлод йилида нашр этилган бу мўъжаз китобча саҳифаларида Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда турли вилоятларда яшаб,

"ИСТИҚЛОЛ
ҒУНЧАЛАРИ"

таълим олаётган ўқувчиларнинг энг сара шеър, ҳикоялари ўрин олган.

Бу ижод намуналари болалик беғуборликлари, ҳайратларнинг самимийлиги, кўнгилдан учаётган туйғуларнинг софлиги билан ўқувчини ром қилса, болалар ўзларининг ҳаётга бўлган севгилари, юрт ва элга бўлган муҳаббат туйғуларининг шеър ва ҳикояларга пок ҳолида тушира олганликлари қувончлидир.

Ватан, баҳор, она мадҳ этилган шеърлардаги равонлик, юртимизда келажакнинг Абдуллеси, Ҳалимаси, Ойдини улғаяётганлигидан далолат беради.

Бу гўзал битикларни Тоира Султонова тўплаган бўлса, ёзувчи Сафар Барноев китобчага муҳаррирлик қилган.

Куйида ушбу тўпламдан жой олган ижод намуналаридан келтирамиз.

Ш. МАДРАҲИМОВА

Qutlug' ostona

БАТАН

Митти юрагимга сени
қилдим жо,
Куёшинг, юлдузинг,
ҳилолинг ила.
Бариси меники,
қалбимга зий
Истиқлол, истиқбол —
қамолнинг ила.

Нон қадар азизсан,
жон қадар ширин,
Номусдай покиза,
ордай мўътабар.
Сенингчун жон нисор
этишим тайин,
Юртим, ғанимларинг
бош кўтарса гар.
Сен менинг борлигим,
жоним, жаҳоним,
Менинг юрагимсан —
Ўзбекистоним!

Сухроб ШЕРОВ,
Жондор тумани
33-мактаб ўқувчиси

O'ramizdagi odamlar

«ХАР КИМ ЎЗ ВАЗИФАСИНИ
ҲАЛОЛ БАЖАРСА...»

Ёшлигидан маълум касбга ёки соҳага қизиққан одам шу йўналишга доир билимларини чуқурлаштиришга интилади. Бу борада ота-оналарнинг фарзандини ҳар томонлама рағбатлантириши ҳам катта аҳамиятга эга, албатта.

Жалойир қишлоғида яшовчи Мамадиевлар оиласида математикага алоҳида эътибор бериларди. Муҳандис сифатида эл-юртга хизмат қилган Маҳмудали ака Мамадиев (илойим жойлари жаннатда бўлсин) Тошкентда таҳсил олган кезлари машҳур математик олим Тошмуҳаммад Қори Ниёзийнинг уйига бориб турар, математикага доир суҳбатларда иштирок этарди.

— Математика фанларнинг подшоси, ўқисанг, асло кам бўлмайсан.

Маҳмудали ака бу гапни тез-тез қизи Камолотга ҳам айтарди. Шу-шу Камолотда ўйгонган ҳавас уни математика дунёсига етаклади. У синфдошлари орасида мисоллару масалаларни биринчилардан бўлиб ҳал қилар, математика фанидан «беш» олса, роса қувонарди. Мактабни битираётган йили шу фан бўйича вилоят олимпиадасида 2-ўрин

лашмаси раиси сифатида ёш ўқитувчиларга йўл-йўриқлар кўрсатиб, мунтазам ёрдам бериб бормоқда.

— Менда математикага иштиёқ уйғотган устозларим — дадам, мактабдаги ўқитувчиларим Саида Беккулова, Жакбар Исоқов, Чўлпоной Раҳмоновалардан жуда миннатдорман, — дейди Камолот Акбарова. — 45-мактабдаги фаолиятим даврида эса Эсонали Раҳматов, Мамлакат Қурбонова, Муҳаббат Сотиболдиева каби ажойиб инсонлардан ҳам кўп нарсаларни ўргандим.

Куш уясида кўрганини қилади. Математиклар оиласида ўсган ўғил-қизларда ҳам бу фанга ўзгача қизиқиш бўлиши, табиий. Неъматхон ва Камолот Акбароваларнинг қизи — Нафиса ҳам 1997 йили физика бўйича вилоят олимпиадасида 2-ўринни эгаллагач, таҳсилни Фарғона Давлат университети қошидаги физика-математика лицейида давом эттирди. Ўғиллари — Нуриддин ҳамда Жўрабек эса мактабда таълим олишмоқда.

— Камолот Акбарованинг изланувчанлиги, билимдонлиги ўқувчилари қалбида ҳам

Инсон дунёга келибдики, камолотга талпиниб яшайди. Бу йўлда турфа хил тўсиқларни енгиб ўтади. Илк ҳаяжонлар, илк муваффақиятлар, илк галабалар албатта мактаб, билим юрти остоналарида, синф хоналарида рўй беради. Кўп ҳолларда умрнинг қандай кечиши ҳам шунга боғлиқ бўлиб қолади. Тўғри, баъзи бир кишилар ҳаётда ўз ўрнини тополмаганидан нолишади. Бунда тақдирни, турмушни айблашади. Аслида ҳам шундаймикин. Балки... Лекин, шoir айтганидек, тақдирни кўл билан яратур одам. Катта-кўргон шахридаги тиббиёт билим юрти директори тиббиёт фанлари номзоди Бахтиёр ака Салоҳиддинов билан суҳбатлаша туриб, ҳаёлимиздан шу ўйлар ўтди.

Тўрт нафар фарзанднинг отаси, набираларининг севимли бобоси, мингдан ошиқ ёшларнинг устози бўлмиш Бахтиёр ака 1997 йилдан бери шу билим юртида раҳбарлик қилиб келмоқда. У Самарқанд Давлат тиббиёт институтининг даволаш факультетини таъмомлаган. Кейинчалик шу институтнинг умумий хирургия кафедрасида илмий ходим бўлиб иш бошлаган. Бахтиёр Салоҳиддинов 1986 йилдан буён олийгоҳда умумий хирургия кафедраси ассистенти, кейинчалик доцент лавозимларида фаолият олиб борди. Маалакали тиббиёт ходимларини тайёрлаш ишларига улкан ҳиссасини қўшди.

Талаба ёшларга сабоқ бериш билан биргаликда тиббиёт соҳасига оид бир қанча янгиликларни амалиётда жорий қилди. Мамлакатимизда биринчилардан бўлиб хирургик эндоскопия, ультратовуш ёрдамида касалликларни диагностика қилиш усуллари тажрибага тақдим этди. Унинг қаламига мансуб илмий ма-

қолалар, ўқув-услубий қўлланмалар талаба-ёшлар учун ўқув дастури бўлиб келаяпти. Сўнгги йилларда у киши раҳбарлигида билим юртининг моддий техника базаси сезиларли даражада яхшиланди, ўқитиш жараёнида янги услублар жорий этилди.

Билим юртини ҳар йили 1000 нафар фельдшер-лаборант, санитар-фельдшер, табобат ҳамшираси, фармацевтлар битириб чиқади. Билимдон мутахассисларни тайёрлашда замонавий воситалар билан жиҳозланган 18 та кабинет, 51 та ўқув базалари, компьютер ва лингафон хоналари, ички телевидение катта ёрдам бермоқда. Эндиликда бу ерда тиш врач мутахассислиги бўлими ҳам ташкил этилди.

Даргоҳда таълим-тарбия ишларини 75 нафар ўқитувчи олиб бормоқда. Ш.Расулова, М.Қабулова, Г.Муҳаммадов, Н.Худойбердиева сингари изланувчан ўқитувчилар билим юрти олдида қўйилган вазифаларни амалга оширишда сидқидилдан меҳнат қилмоқдалар.

—Чет эллардаги тиббиёт муассасалари билан алоқаларни йўлга қўйиш борасида маълум ишларни бажардик. Ҳали олдимизда қилиниши керак ва зарур бўлган юмушлар кўп, — дейди Бахтиёр Салоҳиддинов.

Бахтиёр аканинг ташвишлари бир дунё. Тиним билмайди. Мабоодо, «чарчамадингизми» деб сўрасангиз, чарчашга вақт борми, деб кулиб қўяди. Ҳа, инсон ўзи севган касби билан машғул бўлса, у чарчаш, ҳориш нималигини билмайди.

«Ҳар ким ўз вазифасини ҳалол бажарса, ҳаёт гўзал, яшаш янаям мароқли бўлаверади», дейди устоз. Ҳақ гап.

Фазлиддин РУСТАМОВ,
Улугбек ЖУМАЕВ

КАМОЛОТНИНГ КАМОЛИ

ни олганлиги Камолотнинг дилидаги аҳд-ни янада мустаҳкамлади.

У Қўқон Давлат педагогика институтининг математика факультетига ўқишга кирди. Худди шу даргоҳда бўлғуси турмуш ўртоғи Неъматхон Акбаров билан танишди. Бир йилдан сўнг икки ёшнинг аҳду паймони боис, математиклар оиласи вужудга келди. Камолот Акбарова ўқишни кундузги бўлимдан сиртқи бўлимга ўтказиб, Риштон, Бағдод туманидаги мактабларда болаларга математикадан сабоқ берди. 1991 йилдан бери Риштон туманидаги 45-ўрта мактабда ишлаб келмоқда.

Камолот ўз фаолияти давомида изланишларини сира тўхтатгани йўқ. Бу борада унга Неъматхон ака ҳам устоз, ҳам кўмакдош, ҳамкор бўлиб келмоқда. Улар биргаликда олий ўқув юртларига кирувчилар учун математикадан тест саволлари мажмуини тайёрлашди. Айнан шу йўналиш бўйича турли муаммоли масалалар тўплами ҳам бир оила математикларининг ҳамкорлиги маҳсули сифатида вужудга келди.

1995 йили Камолот Акбарова «Йил ўқитувчиси» кўрик-танловининг туман босқичида ғолибликни қўлга киритди. Танловнинг вилоят босқичида эса фахрли ўринни эгаллади. 1998 йили математика фани ўқитувчиларининг вилоят семинарида Камолотнинг «Тўғрак машғулотларида математика» мавзусидаги маърузаси юқори баҳоланиб, омалаштиришга тавсия қилинди. У физика-математика фанлари бўйича мактаб методбир-

орзу-ҳавас уйғотади, — дейди 45-мактаб директори Неъмат Раҳматов. — Ҳозирда унинг кўплаб шогирдлари турли мактабларда физика-математика ўқитувчилари бўлиб ишлаётганликлар бежиз эмас. Дарҳақиқат, ўз касбининг сир-асрорларини пухта эгаллаб, бу йўлда тинимсиз изланадиган инсоннинг саъй-ҳаракатлари, фаолияти, ҳаёти бошқаларни ҳам юксак мақсадлар сари етаклайверади. Эзгу ишлари, олижаноб фазилатлари билан юртдошлари меҳрини қозонаётган инсон, ўткир муаллима, ажойиб оила бекаси Камолот Акбарованинг юрагида орзулари мўл, режалари кўп. Бинобарин, ҳали қанчадан-қанча ўғил-қизлари туфайли математика бўйича пухта билимларни эгаллашига ҳам ишончимиз комил. Бу ҳисоб-китобли дунёда эса ҳисобини билганлар қанчалик кўп бўлса, шунчалик мақсадга мувофиқдир.

— Фарзандларимиз ҳам тадбиркор, ҳам муайян касб эгаси бўлишса дейман. Бу худди қўш қанотдай кишига доим куч-қувват бағишлайди, — дейди Камолот. — Давлатимиз, шахсан Юртбошимиз томонидан ёшларга, таълим-тарбия масалаларига берилаётган алоҳида эътибор туфайли бу борада кенг уфқлар очилди. Ёш авлод вакиллари бу имкониятлардан фойдаланишга қодир, ҳар томонлама етук бўлишларини, жумладан ўзбек математика мактабини дунёга янада танитишларини орзу қиламан.

Дилбар
АБДУҚОДИРОВА

КУТУБХОНАДА БАХТ ТОПИБ

Республика илмий-педагогика кутубхонаси олимлар, илмий тадқиқотчилар, ўқитувчи ва ўқувчилар, аспирант ва талабалар билан доимо гавжум бўладиган масканлардан биридир. Кутубхонага бир кунда 200-250 китобхон ўз сўровлари билан мурожаат қиладилар. Кутубхонанинг ўқув зали ҳар доим китобхонлар билан тўла бўлади. Кутубхонанинг хизмат кўрсатиш бўлими бошлиғи, шу кутубхонада 20 йилдан бери ишлаб, китобхонларга хизмат кўрсатиб келаётган Холсоат Чориеванинг ишчанлиги, хуш-

муомалалиги китобхонларни доимо мамнун қилиб келмоқда.

Холсоат опа ўз бўлимидаги ёш кутубхоначи қизлардан ҳам китобхонларга очиққўнгиллик билан самимий муносабатда бўлишни талаб этади. Кутубхонада малакали мутахассисларнинг хизмат кўрсатиши, китобхонларга кўрсатилаётган муомаланинг самимийлиги, кутубхона хизматининг тўғри йўлга қўйилганлиги - мазкур кутубхонанинг севимли маскан, гавжум даргоҳга айлантирган бўлса, ажабмас. Жуда кўп кутубхо-

наларда кутубхоначиларнинг бекорчиликдан зерикиб ўтирганлигининг гувоҳи бўлганман. Бироқ, бу масканда кутубхона ва кутубхоначининг асл вазифаларини англагандай бўлдим.

Кутубхонага қачон китоб сўраб кирилса, биринчи Холсоат опанинг камтарона гаплари кишининг баҳри-дилини очади. Шу орада кутубхоначи қизлар сиз сўраган китобларни танлаб чиққунча сизга тегишли соҳага оид янги адабиётлар ҳақидаги маълумотларни ҳам бир зумда айтиб улгуради. Китобдан

фойдаланиб бўлгач, топшираётганингизда: «ука, тез-тез келиб турунг» - деган ширин сўзлар билан кузатиб қўядилар. «Ҳар бир инсон ўз касбига меҳр қўйса, ўзининг ўрганган иш жойининг, меҳрибон, иноқ жамоа бўлса, у жойда ишлаш ҳар қандай кишига завқ бағишлайди, — дейди Холсоат опа. — Китоб бу маънавий хазина, унинг сеҳрига ошно бўлган киши ундан мароқ олади. Китобхонлар билан ишлаш, уларнинг юзида сендан мамнун эканлигини ҳис қилиш қанчалар яхши. Жамоамиз аҳил, раҳба-

римиз ҳам барча шарт-шароитларни бажариб беришга ҳаракат қилади. Халқ таълими вазирлигининг ҳам бизга муносабати яхши, фаол ходимларимизнинг хизматларини доимо ҳисобга олади. Менинг хизматимга лойиқ баҳо сифатида «Халқ таълими аълочиси» - нишон билан тақдирлашган. Яқинда бир неча сафдошларимга ҳам ушбу нишон берилди. Фаолиятга берилган эътибор, ҳурмат ишга фидойилик билан ёндашишга руҳлантиради».

Пўлат
МАХМАНАЗАРОВ

TOPISHMOQLAR

1. Tap-tap etar,
Ustidan karvon o'tar

(ko'prik)

2. Oq qog'ozim uchdi ketdi,
Ichagini cho'zdi ketdi

(varrak)

3. Dukcha-dukcha,
Ichi to'la mixcha

(gugurt)

4. Oyoqsiz, qo'lsiz tomga
chiqdi

(tutun)

5. Tovoq to'la anor,
Hadding bo'lsa birin ol

(cho'g')

6. Kunduzi tashqari,
kechasi ichkari

(eshik)

Odob darsi

Go'zal kitoblar ajib, narsalarni ko'ruvchi ko'zgu,
ovloqda sirdosh, yolg'izlikda do'st, ojizlik vaqtlarda
yordamchi, hasratda shodlik keltiruvchi, fikrlarni
nurlantiruvchi, o'tgan zamon ahvolidan so'zlovchi,
ummatlar voqeati hikoya etuvchi, aqlli
kimsalarning aqlarini ko'zlarga ko'rsatuvchi, oz haqi

KITOB VA MUTOLAA

- ko'p foydali narsalardir. Shuning uchun kitob
olmakda baxillik etmangiz.

Lekin kitoblar orasida yo'q narsalar yozilishi
ma'nosiz narsalar ila to'lganlarida bordir, bularni
o'qimoq qiymatli umrni zoyi etmoqdir. Shuning
uchun fikrlarni nurlantirajak, aqlni orttirajak kitoblar
ixtiyor etib, boshqalaridan yiroq bo'lingiz. Foydali
kitoblarni o'qimoq ko'ngilga shodlik keltirur, fikrga
ozig bo'lur, zehnga quvvat berur. Mutolaa insonning
ko'ziga nur, ko'ngliga shodlik keltirur.

Rizouddin ibn Faruddin
"Nasiyxat" dan

HAKKA
QO'SHIG'I

Och qolsam hech
bo'g'ilmayman,
Shaq-shaq-shaq.
U-bu narsa o'g'irlayman,
Shaq-shaq-shaq.

Nafsimni hech
tiyolmayman,
Shaq-shaq-shaq.
Qo'lga tushsam uyalmayman.
Shaq-shaq-shaq.

ULKAN DARAXT

Dunyodagi eng uzun bahaybat daraxt qaysi, bilasizmi? Bu
Sekvoyye daraxtidir. U Shimoliy Amerikada uchraydi.
Sekvoyyening uzoq umr ko'rishiga sabab, uning yog'ochi
chirimaydi. Bu daraxt yonidagi boshqa daraxtlar kasallikka
chalilib qurib qolganida ham, sekvoyye xuddi sehlrab
qo'yilgandek yashnab turaveradi. Uning qizg'ish tanasi ildiz
bo'g'zidan tortib, shox-shabbasining ichigacha toza va
beg'ubordir.

Sekvoyye daraxtining yog'ochi qimmatbaho, pishiq,
mustahkam. Ularning qulashi kam uchraydi. Shunday bo'lsada,
1953 yilda odamlarning ko'z oldida bir sekvoyye qurigan. Uning
tanasisiga bu daraxt 2415 yil umr ko'rgan deb yozilgan. Daraxt
tanasidagi xalqalarni hisoblab chiqib, bunga ishonch hosil qilish
mumkin. Olimlarning aniqlashicha, bu daraxt 3000 yil umr
ko'rarkan. Sekvoyyelarning ko'pchiligiga odamlarning nomi
berilgan. Masalan, „General Shermon“ nomli daraxtni olaylik.
Uning bo'yi 90 metr, yo'g'onligi 10 metr, yoshi taxminan 3000
yil. Daraxtning ko'rinishi 500 yil oldin qanday bo'lsa, hozir ham
shunday. Bu daraxtlar hozir muhofaza qilinadi.

XOLAM YOPGAN NON SHIRIN

Xolam yopgan non qo'ydik,
shirin, Xolam yopgan non
Bilasizmi, siz sirin. shirin,
Kulcha yopsin deb Dasturxon to'lar tayin,
xolam, Yemay hidiga to'ydik.
O'tin terdim bir olam. Nonlari jizzali,
So'ngra yoqdik olovni, Shuning uchun mazzali.
Kelishtirib qalovini. Ubayd RAJAB
Nonlarni taxlab

DONISHMAND
CHO'PON

Podsho cho'ponning javobidan kulib:

— Shahardan yigirma-o'ttiz chaqirim uzoqda
bo'lgan otlarning nog'ora ovozig tek
turmasliklari hech aqlga to'g'ri keladimi? Bu
bo'lmagan gap, — debdi. Cho'pon ham
podshodan:

— Shahardan yigirma-o'ttiz chaqirim narida
bo'lgan otlarning kishnashiga shahardagi
otlarning beda yemasdan oriqlashlari hech aqlga
to'g'ri keladimi? — debdi.

Podshoning o'ng qo'l vaziriga bergan buyrug'i
esiga tushibdi. Bu cho'ponni so'z bilan yenga
olmasligiga aqli yetib, cho'ponga:

— Tila tilagingni! — debdi. Cho'pon:

— Agar loyiq ko'rsangiz, menga shu
shahardan besh ho'kiz terisidek yer bersangiz,
— debdi.

Podsho cho'ponning tilagini nazarga ilmay,
munshisiga qarab:

— Bu cho'ponning nomiga mening tarafimdan
"besh ho'kiz terisidek yer berilsin", deb vasiqa
qilib ber! — debdi.

Munshi vasiqa yozib, muhrlatib beribdi.
Cho'pon vasiqani olib, uyga qaytibdi.

(Davomi. Boshi gazetamizning
2000 yil 8 iyul sonida).

Cho'pon o'zi singari uch-to'rtta do'stini yig'ib,
ularga bo'lgan voqeani aytib, so'ngra:

— Endi men bir ish qilaman, hamma hayron
qoladi, — debdi. Cho'ponning o'rtoqlari:

— Qanday ish qilmoqchisan? — deb
so'rabdilar.

Cho'pon:

— Hammamiz bir bo'lib, beshta ho'kiz
topishimiz kerak. So'ngra men sizlarga qiladigan
ishimni aytaman, — debdi. Cho'ponlar bittadan
ho'kiz olib kelibdilar. Beshta ho'kizni so'yishibdi.
Terilarni bir chekkasidan kanop ip qalinligida
qilib qirqibdilar. Teri iplar tayyor bo'lgandan
keyin, iplar bilan birga bir qancha qoziqchalar
olib shahar qal'asiga kelishibdi. Qal'a bo'ylab
qoziqlarni qoqib, qoziqlarga teri iplarini bog'lab,
shaharni aylantirib chiqibdilar. Besh ho'kiz
terisidan qilingan ip shaharni aylantirib chiqishga
yetibdi.

Cho'pon o'rtoqlari bilan shu ishlarni qilib
bo'lgandan keyin qo'lga podsho tomonidan
berilgan vasiqani olib, podsho oldiga boribdi.
Cho'pon ta'zimni bajo keltirgach, podshoga
qarab:

— Ey, podsho, o'z farmoningizdan
qaytmaysizmi? — debdi.

Podsho:

— Muhrim bo'lsa qaytmayman, — debdi.

Cho'pon qo'lidagi vasiqani ko'rsatib:

— Mana shu vasiqaga binoan, shu shahar
butun xalqi bilan meniki bo'ldi, — debdi.

Podsho hayron bo'lib:

— Bu so'zni qanday asos bilan aytasan? —
debdi.

Cho'pon javob beribdi:

— Agar mening asosimni o'z ko'zingiz bilan
ko'rishni istasangiz, men bilan shahar
tashqarisiga chiqing, — debdi.

Podsho cho'ponning so'zini qabul qilib,
butun amaldorlari bilan shahar qal'asiga
chiqibdi. Podsho cho'ponga:

— Qani, asosingni ko'rsat? — debdi

Cho'pon podshoni boshlab shahar qal'asini
aylantirib, teridan qilingan iplarni ko'rsatib,
shaharni aylanib chiqqanlaridan so'ng
o'rtoqlariga hamma teri iplarni yig'ishtirib
chiqishni buyuribdi. O'rtoqlari iplarni yig'ishtirib
kelgandan so'ng, cho'pon har bir ho'kiz
terisining rangiga qarab boshqa-boshqa qilib
ajratib, teri iplarni qirqib olingan joylariga
qo'yib, har bir ho'kiz terisini o'z holiga keltirib
podshoga ko'rsatibdi. Podsho cho'ponning
aqliga qoyil qolib, o'zining bergan vasiqasini
qaytarib olishga amaldorlaridan uyaliy,
cho'ponga:

— Bor, senga shu shaharni berdim, — deb
o'zi shahardan cho'l tomonga chiqib ketibdi.
Podsho amaldorlari o'sha yerda cho'ponga
podsholik tojini kiydirib, karnay-surnaylar
chaldirib, o'rdaga kelishibdi. Shunday qilib,
cho'pon shaharga podsho bo'libdi.
Yordamlashgan to'rtta cho'ponni o'ziga
yordamchi qilib, ularni yaramas amaldorlar
o'miga tayinlabdi. Zindonda yotgan begunoh
kambag'allarni ozod qilibdi. O'zi odil podsho
bo'lib, murod-maqsadiga yetibdi.

Катта зал тикилинч ва шовқин эди. Эшик олдидаги столда рамкага солинган иккита сурат турибди, уларнинг ўртасида имзоларнинг қингир-қийшиқ устуни акс этган узун қоғоз варағи ётибди. Маккэнн талабалар орасида изғиб, жағи тинмай, қўл қўйишга эътироз қилганларга тушунтириб, уларни бирин-кетин стол олдида олиб келарди. Залнинг тўрида декан турибди, у ёш ўқитувчи билан гаплашаётди, иягини маънодор силаб қўяди, бошини сермайди.

Оломон эшиккача сиқиб борган Стивен бир қарорга келолмай тўхтади. Юмшоқ шляпаннинг тушурилган кенг пешайвони тагидан Крэнлининг қора кўзлари уни кузатиб турганди.

— Сен қўл қўйдингми? — сўради Стивен.

Крэнли ўзининг юпка лабларини қисди ва бир сония ўйлаб, жавоб қилди:

— Ego habeo?¹

— Бу нима дегани?

— Quod?²

— Бу нима дегани?

Крэнли бўзарган, қонсиз юзини Стивенга бурди ва қисқа, маънос оҳангда деди:

— Pez pax universalis³

Стивен бармоғи билан подшоҳнинг⁴ суратига ишора қилиб, деди:

— Унинг юзи сархуш Христникига ўхшайди.

Унинг товушидаги қаҳр ва ғазаб Крэнлини залнинг деворларига хотиржам қараб, томоша қилишдан чалғишга мажбур этди.

— Сен бир нимадан норозимсан?

— Йўқ, — жавоб қилди Стивен.

— Кайфиятинг ёмонми?

— Йўқ.

— Credo ut vos sanguinazius mendax

estis, — деди Крэнли, — *guia facies vostra monstrat ut vos in damno malo humore estis*⁵

Мойнихен, столга яқин келиб, Стивеннинг қулоғига шипшиди:

— Маккэннинг ошиғи олчи. Яна бир томчи қўшилса бас, тап-тайёр бўлади. Яп-янги, чақмоқдай кийинган. Хеч қандай ўткир спиртли ичимликлар йўқ, урғочилар овоз бериш ҳуқуқига эга⁶.

Стивен бу хабарнинг ишончли оҳангидан кулимсиради ва Мойнихен кетган, яна бошини буриб қаради ва Крэнлининг кўзига кўзи тушди.

— Балки сен тушинтирарсан, — деди у, — нега энди у дарду аламини менинг қулоғимга қўйгиси келиб қолди? Хўш, тушунтирчи.

Крэнлининг пешонасида маънос тирешлар пайдо бўлди. У Мойнихен эгилиб, имзо чекаётган столга қаради ва чўрт кесиб деди:

— Ёпишқоқ.

— Quis est in malo humore, — деди Стивен, — ego aut vos?⁷

Крэнли ҳазилга жавоб қилмади. У ғамга ботиб, яна қандай кескинроқ гап қилсам, деб ўйлади ва олдингидай қатъий оҳангда деди:

— Учига чиққан пасткаш ёпишқоқ!

Бу унинг одатда барҳам топган дўстлик қабрига хоч кўндиргандан кейинги эпитафияси эди; Стивен бу ибора бир вақт келиб худди шундай оҳангда менинг хотирам учун ҳам айтимасмикан, деб ўйлади. Бу оғир, ножўя гап унинг қулоғига сингиб кетди, худди ёриққа тушиб кетган тошдай секин чўкди. Стивен унинг, худди бир пайтлар кўнглига оғир ботган таҳқирли сўзлардай, юрагига оғир чўкаётганини ҳис этди. Крэнли, Дейвиндан фарқли ўлароқ, гаплашганда на елизавета замонидаги камёб қадим инглизча ибораларни, на инглизча оҳангга солиниб ўзгартирилган завқли ирландча сўзларни ишлатарди. Унинг чўзиқ талаффузи дублиндикларнинг қирғоқда туриб қоронғи, қаровсиз бандаргоҳдагилар билан бир-бирларига товуш беришларига ўхшар, гапларининг бурролиги эса Уиклоу⁸ минбаридан янграй-

диган Дублин черкови нотифининг чечанлиги таъсири эди.

Залнинг нариги томонидан уларга қараб яқинлашиб келаётган Маккэнни кўрганда Крэнлининг пешонасидаги ғамгин тиришлар ёзилди.

— Ана, сизлар! — деди Маккэнн яйраб.

— Ана, мен, — деди Стивен.

— Одатдагидай, яна кеч қолинибди!

Сизларнинг ютуқларингга гап йўқ, бироқ интизомга ҳам жиндай эътибор қаратишнинг иложи борми?

— Бу масала кун тартибиде тургани йўқ,

— деди Стивен. — Келинг, ишдан гапиринг.

Унинг кулимсираётган кўзлари тарғиботчининг камзулининг юқори чўнтагидан чиқиб турган қумушранг қоғозга ўралган бир бўлак шоколадга қадалган эди. Хаял ўтмай уларнинг атрофини ҳангоматалаб ишқибозлар ўраб олишди. Териси зайтунранг озғин, қора силлиқ сочи талаба болалар орасидан бошини суқиб, бир унга, бир бунга қараб, гўё айтилаётган гапларни илиб олмоқчидай озғини очиб алангларди. Крэнли чўнтагидан жажжи коптокча чиқариб, қўлида айлантдириб синчковлик билан кузата бошлади.

— Қани, ишга! — деди Маккэнн. — Хўш!

У қаттиқ, озғини катта очиб қўлди ва тўртбурчак иягида селкиллаб турган сарғиш соқолини икки марта тортқилаб қўйди.

— Иш шундан иборатки, қўл қўйиш керак, холос.

— Ҳақини тўлайсизми, агар мен қўл қўйсам? — сўради Стивен.

— Мен сизни идеалист, деб ўйлагандим, — деди Маккэнн.

Лўлибашара талаба ўгрилиб, атрофдагиларга қараб олди ва мингирлаган овозда деди:

— Қизиқ гап бўлди-ю! Менимча, бу манфаатпарастликдан бошқа нарса эмас.

— Жон Энтони Коллинзга қанча пул тикма, барибир беш шиллингдан ортиқ ютолмайсан.

— Сизнинг жавобингизни кутаяпман, — деди қисқа қилиб Маккэнн.

— Бу савол мени зигирча қизиқтирмайди, — деди ҳорғин оҳангда Стивен.

— Бу сизга маълум-ку. Нима мақсадда баҳс қўзғаб ўтирибсиз?

— Яхши, — деди Маккэнн лабларини чапиллатиб. — Хўш, демак, сиз реакционерсиз, шундайми?

— Қўлингиздаги ёғоч қилични бермаганингиз менга таъсир қилади, деб ўйлаясиз шекилли? — сўради Стивен.

— Яна метафоралар! — кескин оҳангда деди Маккэнн. — Келинг, ишдан гаплашайлик.

Стивен жаҳли чиқиб, тескари бурилди. Бироқ Маккэнн ялинмади.

— Ўртаимен шоирлар, айтиш мумкин-ки, ўзларини умумжаҳон тинчлиги умумосидайд майда масалалардан юқори олишади.

Крэнли бошини кўтарди ва тинчлик сулҳига чорлагандай қўлидаги коптокни икки талабанинг ўртасида тутиб, деди:

— Pax super totum sanguinarium globum¹².

Ёнидагиларни четга суриб, Стивен қаҳр билан рус подшосининг сурати турган тарафга елкаси билан ишора қилиб, деди:

— Ўзингизнинг иконангиздан ажралманг. Агар сизга Иисус шунчалик зарур экан, майли бу сиз учун қонуний Иисус бўла қолсин.

— Мана бу зўр гап бўлди, — гапириб юборди лўлибашара талаба атрофдагиларга бир-бир қараб. — Зўр гап. Менга жудаям ёқди сизнинг гапингиз.

У сўлагини, худди гапни ютгандай, ютиб юборди, кейин шапкасини пешайвонидан ушлаб, Стивенга мурожаат қилди:

— Кечирасиз, сэр, бу билан сиз нима демоқчи эдингиз?

Ёнида турган талабалар туртаётганини сезиб, у ўғирлиди ва давом этди:

— Менинг билгим келаяпти, бу гап билан у нима демоқчи ўзи?

Кейин у яна Стивенга ўғирлиди ва шивирлаб деди:

— Сиз Иисусга ишонасизми? Мен инсонга ишонаман. Мен, албатта, билмайман, сиз одамга ишонасизми, йўқми. Сэр, сизга ҳурматим ошди. Мен инсон ақлига ишонаман, у билан ғурурланаман, унинг қайси диндалиги мен учун барибир. Айтингчи, сиз Иисуснинг ақли ҳақида ҳам шундай фикрдамисиз?

— Жўна, жўна, Темпл! — деди қизил юзли барваста талаба. — Ҳақингни менидан олсан ҳали.

— У мени аҳмоқ деб ўйлайди, — тушунтира бошлади Темпл Стивенга, — чунки мен инсон ақлининг қудратига ишонаман.

(Давоми бор.)

ИЗОҲЛАР:

1. Қўл қўйдингми? (лотинча).

2. Нима? (лотинча).

3. Умумжаҳон тинчлиги учун (лотинча).

4. 1898 йили “абадий тинчлик” ўрнатиш учун расмий мурожаатнома билан чиққан рус подшоси Николай II нинг фотосурати.

5. Назаримда, сиз ўтакетган ёлғончисиз, авзойингиздан кўриниб турибди — кайфиятингиз жуда расво.

6. Уша пайтда ўтказилган ислохотлар, яъни ичкиликнинг ман этилгани ва аёлларга сайлаш ҳуқуқи берилгани назарда тутилаётди.

7. Кимнинг кайфияти ёмон — менингми ёки сизнингми (лотинча).

8. Крэнли туғилган Ирландиядаги кичик шаҳар.

9. Уильям Томас Стед (1849-1912) — инглиз журналисти ва сийсий арбоби. XIX асрнинг 90-йилларида тинчлик тарафдори бўлиб майдонга чиққан ва Европа Қўшма Штатларини барпо этиш бўйича ташаббускорлардан бири бўлган.

10. Жеймс О’Брайен (1803-1864) — ирланд адвокати ва ислохотчиси, чартистлар ҳаракатининг иштирокчиси назарда тутилаётди. У социализм идеаллари учун курашган.

11. Жон Энтони Коллинз (1676-1729) — инглиз файласуфи, Локкнинг издоши, фикр эркинлиги тарғиботчиси.

12. Урушдан боши чиқмайдиган дунёга тинчлик (лотинча).

Жеймс ЖОЙС

МУСАВВИРНИНГ ЁШЛИКДАГИ ШАМОЙИЛИ

Роман

Унинг овози жимликка сингиб кетди. Бу талабанинг гапига ҳеч ким эътибор қилмади. У ўзининг зайтунранг, отникидай узунчоқ юзини Стивенга буриб, гўё ундан жавоб кутди.

Маккэнн рус подшосининг ёрлиғи ҳақида, Стед⁹ ҳақида, оммавий қуролсизланишу халқаро зиддиятлар чоғида арбитражнинг аҳамияти ҳақида, ҳозирги замоннинг энг муҳим ҳодисалари ҳақида, жамиятга кам чиқим қилиб кўп сонли аҳолини катта бахт ва фаровон турмуш билан таъминлаш мажбуриятини юқлайдиган янги гуманизм ва янги ахлоқ ҳақида даядил туриб нутқ ирод қила кетди.

Лўлибашара талаба бу нутқнинг якуини кийкириқ билан қаршилади:

— Яшасин, умумжаҳон биродарлиги!

— Жўна, жўна, Темпл, — деди унинг ёнида турган қизил юзли барваста талаба. — Мендан ҳақингни ҳали олсан.

— Мен умумжаҳон биродарлигини ёқлайман! — қичқирди Темпл, қисик кўзлари билан тевааракка аланглаб. — Маркснинг гаплари қуруқ сафсата.

Крэнли секинроқ деган маънода унинг қўлидан маҳкам сиқиб ушлади ва зўрма-зўраки жилмайиб, бир неча марта такрорлади:

— Секинроқ, секинроқ, секинроқ!

Темпл, қўлини бўшатишга уриниб, оғзидан кўпик сачратиб қичқирди:

— Социализмга ирландлар¹⁰ асос солишган, Европада фикр эркинлигини тарғиб қилган биринчи киши Коллинз¹¹ эди. Икки юз йил олдин мидлсекселик бу файласуф руҳонийларни фош этди. Яшасин! Жон Энтони Коллинз!

Орқароқдаги қатордан ингичка овоз жавоб қилди:

— Ура!

Мойнихен Стивеннинг қулоғига шипшиди:

— Жон Энтонининг муштипар синглисининг аҳволи қалай?

Лотти Коллинз лозимасиз,

Ўзингизникини бериб туринг.

Стивен қулиб юборди ва хурсанд бўлган Мойнихен яна унинг қулоғига шипшиди:

(Давоми. Боши газетамизнинг
ўтган сонларида.)

ТАЪЛИМ: ВАЗИЯТ, ИМКОНИЯТ

(Лотин Америкаси Кариб
ҳавзаси минтақасида)

1960-1980 йилларда таълимга эътибор ва мактабларга бориш мунтазам ортиб борган бу минтақада 80-йилларда юз берган иқтисодий танглик даврида ҳам давом этди. Мактаб ёшидаги болаларнинг умумтаълим масканларига жалб этилиши 90% гача ўсди. Ривожланишда бир оз ортда қолган Гватемала ва Гаити каби давлатларда бу кўрсаткич 58-69 фоизгача етди.

Гарчи ушбу минтақа мамлакатларида эркакларга нисбатан аёлларнинг тенг ҳуқуқли эмаслиги кузатилса-да, мактабга қатнайидиган қизлар ва ўғил болалар миқдоридеги фарқ деярли йўқ. Венесуэла, Гайана, Доминикан Республикаси, Колумбия ва Уругвай каби мамлакатларда эса қизлар ўғил болаларга нисбатан (10 фоизга) кўпроқ таълим олиш билан машғул. Аёлларнинг 85 фоизи маълумотли эканлиги, ўқитувчиларнинг 3/4 қисми хотин-қизлардан иборатлиги ривожланаётган мамлакатларга хос хусусиятдир. Ўқувчиларнинг мактабни тамомламасдан ташлаб кетиш ҳоллари ёки синфда қолиб кетиши кўп учрайди. Бу кўрсаткич Боливия, Гаити, Колумбия, Никарагуа ва Сальвадор каби мамлакатларда 40% гача етади. Синфдан-синфга қолиб кетиш ҳоллари Бразилияда 15%ни ташкил этади. Бундай вазиятнинг асосий сабаби, минтақа мамлакатларида яшовчи аҳоли ўртасида бой ва камбағал қатламнинг иқтисодий имкониятлари кескин фарқ қилиши билан характерланади. Қолаверса, педагогик жараённинг қатъий анъанавийлиги ўқувчиларни мактабдан бешиб қолишига олиб келади. Шундай бўлса-да, минтақадаги давлатларда таълим тизимига жиддий эътибор бериб келинаётганини инкор этиб бўлмайди. Масалан, Колумбияда “Янгича мактаб” дастури жорий этилган. Гватемалада юзлаб мактаблар қурилмоқда. Бразилия, Парагвай, Перу каби давлатларда таълим ислохотлари бошлаб юборилган.

ЮНИСЕФнинг “Таълим”
журналидан
Ф. КАРИМОВ таржимаси.

ТЕМИР ПАНЖАРА
Ортидаги таълим

Самара(Россия)да судланганларни олий маълумот олишга тайёрлаш бўйича тажрибага қўл урилди. РФ Адлия вазирлигининг жазони тузатиш бош идораси (ГУИН) Москва Давлат иқтисодиёт, статистика ва информатика институти билан ҳамкорликда колонияларда дистанцион таълим тизимини яратиш бўйича битим тузди. Тажриба учун Жигули вояга етмаган ўғил болалар колонияси танланди. 16 кишилик гуруҳ тиконли панжара ортида бошланғич касбий тайёргарлик олиш билан бирга “менежер ёрдамчиси” ихтисослигини ҳам қўлга киритадилар. Тахмин қилинишича, жазони ўтаб чиққач, колонистларнинг “мияси куйилиб”, Москва олий ўқув юртларининг талабалари бўлишади. Нима ҳам дея олардик, ноумид шайтон...

ПАРИЖГА...
ОТ АРАВАДА

Ота-ўғил Зиёҳиддин ва Шоҳрух Мажоновлар Асқарали Сотиболдиев билан бирга Жалолободдан бошлаб, буюк бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темур босиб ўтган йўлларини... от аравада кезиб чиқмоқни ният қилишганди. Шу йили 1 майда йўлга чиқилган уювон икки ой давомида Андижон, Тошкент, Чимкент, Туркистон ва Самарқандда бўлишди, ҳар ерда Амир Темур ва Темурийлар фа-

оляти билан боғлиқ тарихий обидалар, қадамжоларни томоша қилиб, уларни астойдил ўрганиб чиқишди.

От аравадаги саёҳатчилар шу йили нафақат Соҳибқирон аскарлари забт этган йўлларни сайр қилишмоқчи, балки... Парижгача боришни режалаштирганлар. Гап шундаки, айнан 23 октябрь куни бу саргузашт ишқибозлари Парижга етиб боришлари керак. У ерда ўзбек саёҳатчилари маҳаллий музейга Франция президенти га атаб ўзлари тиқишган миллий устбош совға қилишади. Айтгандай, улар келишган от арава ҳам музейга инъом этилади.

МАЪЛУМОТЛАРНИ
АБАДИЙ САҚЛАШ
Йўли топилиди

АҚШда информацияни кўп вақт сақлаш учун мўлжалланган мутлақо янги технология ишлаб чиқарилди.

Маълумки, сўнгги пайтда информациялар ҳажми ва кўлами кескин ошиб кетди, уларни сақловчи воситаларнинг умри узоклиги ва ишончлилиги эса камайиб бормоқда. 200-300 йилдан сўнг компакт-дискларга ёзилган маълумотларни қайта кўйиш, ёзиб олиш ва тиклашнинг иложи бўлмайди, дискетлар ҳақида эса гапирмаса ҳам бўлади. Қандай қилиб XX аср меросини бизнинг узок авлодла-

римизга етказсак бўлади?

Ҳозир бунинг иложи топилганга ўхшайди. Бир гуруҳ олимлар ҳажми унчалик катта бўлмаган, маълумотни деярли абадий сақлай оладиган никель диск яратишга муваффақ бўлдилар. Матн ва тасвирлар шундай дискка гравировка орқали (ўйиб) ёзилади. Уларнинг ҳар бирининг ҳажми тахминан 350000 матн бети, кутилаётган сақлаш муддати эса 2 мингдан то 10 минг йилгача. Дискни Розет тоши шарафига “Розет диски” деб номлашди: Ушбу тошдаги ёзув Қадимги Мисрнинг иероглиф ёзувини ечиб, маъносини тушунишга ёрдам берганди.

КУЛГУ БИЛАН
ЎЛИМ ЙИРОҚ

Дунёда венгерлардан ғамгин халқ йўқ экан. Ўтказилган ижтимоий сўровларга кўра, уларнинг 30 дан 50 ёшгача бўлган аҳолисининг 70 фоизи доимо руҳий тушкунлик (стресс)да юришади. 10 фоиз сўралганлар эса қачон охирги марта мириқиб, ростокамига кулишганини эслолмадилар. Печ шаҳрилик психолог Иштван Балок бу вазиятни ўзгартиришга қатъий ёндашиб “Кулгу ва жилмайиш студияси”ни тузади. Ҳаётдан қувонишни ўрганинг, таъкидлайди профессор. Айниқса, кўз ёши оққунча кулиш жуда фойдалидир. Бунда нафақат организмдаги “ғафлатда қолган” биологик жараёнлар ҳаракатга келади, балки кўрак қафаси ва юрак мускуллари мустаҳкамланади. Шунинг учун, маслаҳат беради профессор, қувноқ одамлар билан кўпроқ мулоқотда бўлинг, ханда ва ҳазилларни эшитиб

йиғиб юринг, ҳар бир кунингизга, қуёш ва ёмғирга, шамол ва қорга хурсанд бўлинг. “Сиз ўз севгилигизни бир соат ёмғир тагида жиққа хўл бўлиб кутдингиз, лекин у келмади. Худди ана шу ҳолат ҳам чин кўнгилдан тўйиб кулиб олишга сабаб бўла олмайди?” — савол беради Иштван Балок.

ДИНОЗАВРЛАР
ЎЛИМИНИНГ САБАБИ
НИМАДА?

Американинг Монтана ва Шимолий Дакота штатларида топилган динозаврлар қолдиги устидан олиб борилган палеонтологларнинг сўнгги уч йиллик тадқиқотларига кўра, ушбу баҳайбат ҳайвонлар Ерга астероид тушиши оқибатида қисқа вақт ичида қирилиб кетишган. Питер Шихан бошчилигидаги олимлар айнан шу ҳодиса ва ундан сўнг содир бўлган “чангли қиш” динозаврлар қирғинига олиб келган, деган фикрга таянишмоқда. Илгарилари эса, улар яхшигина яшашган ва ўлишни каллаларига ҳам келтиришмаганди, дейди олимлар.

Лекин, бошқа бир гуруҳ олимлар бу ҳақда ўзга фикрдалар. Уларнинг таъкидлашларича, динозаврлар астероид кулашидан олдин ҳалок бўла бошлаганлар, бу ҳодиса фақатгина баҳайбат маҳлуқлар ўлимини тезлаштирган. “Аста-секин қирилиб кетиш” назарияси тарафдорлари ўз хулосаларини Шихан гуруҳи тадқиқот олиб борган районлардаги, фақат 20 йил аввалги қазув ишлари қайдларига таяниб келтиришмоқда. Хуллас, фикрлар хилма хил, лекин бир савол очиқ қолмоқда: астероид портлаши оқибатида нега фақатгина динозаврлар қирилиб кетишди?

Баҳодир ЙЎЛДОШЕВ,
Дилноза ҚЎРЧИЕВАлар тайёрлади.

“МИСР — 8 МИНГ ЙИЛЛИК МАДАНИЯТ
БЕШИГИ” МУСОБАҚАСИ ЯКУНЛАРИ

Ҳар қандай мусобақа кишини изланишга чорлайди. Изланиш, ўқиш, ўрганиш эса шахс маънавиятини юксалтиради. Ана шундай ниятни кўзда тутган Миср элчихонаси Матбуот шўъбаси бир қатор оммавий ахборот воситалари орқали мусобақа ташкил қилган эди. Яқинда ушбу танлов ниҳоясига етиб, барча натижалар эълон қилинди. Унда мухлислар 14 та оммавий ахборот воситалари орқали иштирок этишди. Мазкур мусобақа саволларига жъми 6411 та жавоб йўлланган бўлиб, 2114 та жавоб, яъни умумий натижанинг энг юқори — 33 фоизини “Маърифат” газетаси муштарийлари ташкил қилди. Бу эса ушбу газетанинг республикамиздаги бугунги ўрни ва салоҳиятини кўрсатиб берди. Газета жамоаси жавоб йўллаган муштарийларига ўз миннатдорчилигини билдириб қолади.

Шунингдек, мазкур мусобақада “Тасвир” газетаси ўқувчилари 1125 та жавоб йўллаган бўлса (17,5 фоиз), Ўзбекистон телевидениеси мухлислари 825 та (12,9 фоиз), “Мулкдор” газетаси муштарийлари 377 та (5,9 фоиз) жавоб йўллаганлар.

Шундай қилиб, Мисрга беғул сафар йўлланмаси (у сафар йўл харажатлари, у ерда 4, 5 юлдузли меҳмонхоналарда туриш, еб-ичиш, мамлакат бўйлаб саёҳат, унинг барча осори атиқаларини томоша қилиш сарф-харажатларини ўз ичига олади) қуйидаги шахсларга насиб қилди:

1. **Тоҳир РАҲМОНОВ** (“Маърифат” газетаси ўқувчиси). Хоразм вилояти Хонқа тумани, Охунбобоев жамоа хўжалиги, 16-бригада. Алоқа бўлими бошлиғи.
2. **Ҳакимжон ХИДИРОВ**. Сирдарё вилояти, Ховос тумани, “Навбахор” ширкат уюшмаси, “Навбахор” қишлоғи, ўқитувчи.
3. **Гулсара САИДУМАРОВА** (“Маърифат” мухлиси). Тошкент вилояти, Қуйи Чирчиқ тумани, Улуғбек жамоа хўжалиги, “Қизил Шарқ” қишлоғи.
4. **Маҳкам МАМАДАЛИЕВ** (“Ассалом, Ўзбекистон” мухлиси), Тошкент шаҳар, Собир Раҳимов тумани, Мирза Ғолиб кўчаси 8-уй, нафақахўр.
5. **Аъло ХЎЖАЕВ**, журналист. “Ташкентская правда” газетаси Бош муҳаррири.
6. **Қатара НУРБОЕВА**, журналист. “Нурли жол” газетаси ходими.

Шунингдек, қуйидаги мусобақа ғолиблари қимматбаҳо ва эсдалик совғалар соҳиб бўлдилар:

1. **Соҳибжон МИРАБДУЛЛАЕВ** (“Маърифат”). Андижон вилояти, Қорасув шаҳар, Наврўз кўчаси, 75-уй. Рангли телевизор соҳиб.
2. **Анвар РАҲИМОВ** (“Тасвир”). Андижон вилояти, Избоскан тумани, Пойтуғ шаҳар, Фуломова кўчаси, 30-уй. Видеоманитофон соҳиб.
3. **Файзуллажон МАДРАҲИМОВ** (“Ассалом, Ўзбекистон”). Фарғона вилояти, Ўзбек-

кистон тумани, Бешкапа қишлоғи. Магнитофон соҳиб.

4. **Бекдилла КОЖАҲМЕТОВ** (“Нурли жол”). Тошкент вилояти, Чирчиқ шаҳри, 1-микрорайон, 44-уй, 11-хонадон. Миксер соҳиб.
5. **Шерзод МАСАЛИЕВ** (“Мулкдор”). Тошкент вилояти, Қибрай тумани, Чинобод кўчаси, 21-уй. Чой сервиси анжоми соҳиб.
6. **Арофат АБДУЛЛАЕВА** (“Овози Самарқанд”). Тошкент шаҳар, Юнусобод тумани, 9-мавзе, 3-уй, 18-хонадон, Миксер + электр кескич соҳибаси.
7. **Бекпаша ПРИМОВА** (“Молодёжь Узбекистана”). Нукус шаҳри, Қизкетган кўрғони, Охуннова кўчаси, 46-уй. Ошхона тефал мажмуаси соҳибаси.
8. **Жалолиддин КАМОЛОВ** (“Оптовик + Тасвир”). Тошкент шаҳри, Қорақамиш 2/5, 3-А уй, 61-хонадон. Электр тухум қорғич соҳиб.
9. **Тўйчи ОХУНОВ** (“Овози тожик”). Қашқадарё вилояти, Китоб тумани, Варганза қишлоғи. Шифтга осиладиган елпиғич соҳиб.
10. **Дилшод МУХТОРОВ** (“Хуррият”) Фарғона вилояти, Кўқон шаҳри, Хувайдо кўчаси, 79-уй. Оёқли вентилятор соҳиб.
11. **Нажмиддин БАҲРИДДИНОВ** (“Овози тожик”). Тошкент вилояти, Чорбоғ кўрғони, Нурчилар кўчаси, 20-уй, 2-хонадон. Электр чойнак соҳиб.
12. **Дилшодбек АЛИЕВ** (“ТХТ” газетасидан). Фарғона вилояти, Марғилон шаҳри, Мустақиллик кўчаси, 53-уй, 40-хонадон. Телефон аппарати соҳиб.
13. **Мирзаабдукарим РЎЗИЕВ** (“Ташкентская правда”). Тошкент шаҳри, Самарқанд кўчаси, 16-уй, 35-хонадон. Электр дазмол соҳиб.

Ўтказилган мусобақанинг энг ёш ва энг кекса қатнашчилари ҳам тақдирландилар. Улар:

1. **Ихтиёр ҲАЛИМБОЕВА**, 7 ёш. Тошкент вилояти, Қибрай тумани, Чинобод кўчаси, 7-уй. Электрон ўйинчоқ соҳибаси.
2. **Зайнаб МЕЛИБОВЕВА**, 97 ёш. Кўқон шаҳри, Бекобод кўчаси, 13-уй. Оёқли вентилятор соҳибаси.

Барча мукофотланганларни чин дилдан табриклаймиз ва келгуси ишларида омад тилаб қоламиз. Мусобақа ғолибларига мукофотлар шу йилнинг 20 июль куни соат 18.30да Тошкент шаҳри, Бобур кўчаси 4-уйда жойлашган «Байналминал маркази»да тантанали равишда топширилади. Шу муносабат билан ўша куни республикамиздаги таниқли эстрада хонандалари иштирокида концерт намоиш этилади. Мусобақа ғолиблари кўрсатилган вақтдан ярим соат аввал келиб, рўйхатдан ўтишлари илтимос қилинади.

Шаҳодат МИРЗАЛИЕВА

“Майкрософт” корпорацияси ақлий маркази ходимларининг ярмини Новосибирск университети собиқ битирувчилари ташкил этаркан.

Болқонда (Италия) жазирама иссиқлик ҳукм сурмоқда — Целсий бўйича 50 °. Бунинг оқибатида камида 10 киши ҳалок бўлган, ўнлаб одам касалхоналарга жўнатилади.

Россия Яман Республикасига оловга ўта чидамли Т-72Б русумли танкларнинг бир гуруҳини етказди. 1972 йилдан буён Россиядан чет элга Т-72 жанговор машиналарнинг 5000 таси чиқарилган.

Ирландия Шимолидаги Портадаун шаҳрида оммавий исёнлар янги куч билан авж олди. Радикал кайфият-

ЕР
ЮЗИДА

даги протестантлар ҳуқуқ посбонларига ёнувчи суюқлик билан тўлдирилган идишларни улоқтириб, машиналарни ёкиб юборишмоқда. Тўқнашувлар давом этапти.

Омск (Россия) ишлаб чиқариш-техника ширкатларининг бирида газоконденсатланган бензин жойлаштирилган цистерна портлади. Бунинг оқибатида 80 киши жароҳат олган, улардан 30 нафари болалардир. Ҳар хил даражадаги куйиш билан 24 киши касалхоналарга жўнатирилган, улардан 4 нафари гўдаклардир.

Шри-Ланка жанубидаги Удаваллаве номли жойда фил болачалари учун “боғча” очилди. У ерда филчаларни олти ёшларгача ушлаб туришади, сўнг табиатга, мустақил ҳаётга кўйиб юборишади. Шундай қилиб, Шри-Ланка зоологлари мамлакатда филлар сонини кўпайтиришмоқчи, чунки аср бошида юз минглаб мавжуд бўлган бу жониворлар сони ҳозир уч минггага яқин, холос.

КҲЙ (22 март — 21 апрел). Ҳафта бошларида соғлигингиз хусусида ўйлаб кўринг. Сешанбада молиявий аҳволингиз яхшиланади. Ҳафтанинг иккинчи ярми ҳам ёмон бўлмайди. Лекин бу ҳафтада молия ва бизнесга оид катта ишларга қўл урмаганингиз маъқул.

БУЗОҚ (22 апрел — 21 май). Душанбада соғлигингиз хусусида ўйлаб кўринг. Ҳафтанинг навбатдаги кунлари ёмон кўрилади. Айшанбада маҳбуо ёки маҳбубангиз кўнглини овлайсиз. Дам олиш кунларида яхши хабарлар тинглайсиз.

ЭГИЗАКЛАР (22 май — 21 июн). Душанбадан кайфиятингиз чоғ бўлади. Сешанба моддий имкониятларингизни ўнглаб оласиз. Чоршанбада турли хабарлар эшитасиз. Ҳафтанинг иккинчи ярми ҳам сизга умид ва қувончлар уммони кашф этади. Бу даврда севган кишингиз пойига гуллар тўшасангиз, олам бахт самосида ранго-ранг жилваланади.

ҚИСКИЧБАҚА (22 июн — 21 июл). Навбатдаги ҳафтада молиявий соҳада ишларингиз ўнғланади. Душанба ва сешанбада даромадлар сизга куч ва қувват бағишлайди. Ҳафтанинг кейинги кунларида турли хабарлар гирдобига фарқ бўласиз. Ҳафта охирларида бориб, соғлигингиз хусусида ўйлаб кўришингизга тўғри келади.

АРСЛОН (22 июл — 21 август). Ҳафта яхши бошланади. Турли хабарлардан кўнглингиз бамисоли тоғ бўлади. Ҳафта ўрталарида асабийлик ҳолатлари бўлиши мумкин. Дам олиш кунларида барча қилган ишларингиз эзгулик ва баракот манзилига элтади.

ПАРИЗОД (22 август — 21 сентябр). Душанбада моддий рағбатлар оласиз. Ҳафта ўрталарида турли хабарлар эшитасиз, шунингдек, барча юмушларнинг урдасидан чиқасиз. Жума куни шахсий муносабатларда зиддиятларга йўл қўйманг. Дам олиш кунларингизни севган ёрингиз билан ўтказишни маслаҳат бериш юлдузларнинг энг эзгу муҳдасидир.

Ziynat

СУВЛИ МУОЛАЖАЛАР

Ҳар бир аёл гўзал қадду қоматли, тетик ва хушчақчақ бўлишни истайди. Бу истак уларни турли муолажалар қилишга, янги-янги, фойдали амаллар ўйлаб топишга ундайди. Қаддуқоматни тикловчи, тетиклаштирувчи воситалар қаторига ванна қабул қилиш ҳам киради. Қуйида сув муолажалари билан хушрўй бўлишга доир тавсиялар берамиз.

Тетиклаштирувчи ванна: уй шароитида ялпиз қайнатмаси, бир донна лимон шарбати ёки икки ош қошиқ сирка ва бир неча қошиқ ош тузи солинган сувдан фойдаланиш кишини тетиклаштириб, оёққа турғизади.

Қад-қоматни тикловчи

ванна: 50 грамм мойчечак гули ва 25 грамм атрофида қалампир ялпиз (қалампир-мунчок) баргини халтачага солиб, каттароқ кастрюлкада қайнаб турган сувга осилтириб қўйилади. Бу орада ваннага унчалик иссиқ бўлмаган сув солиб, унга кастрюлкадаги қайнатма қўйилади. Сўнгга то бўйинга қадар кўмилгунча сув солинган ваннага 20 минут тушиб ётилади, бошга сочиқ буклаб қўйилади. Сўнгга салқин душ тагида ювиниландиган бўлса, асаб анча тинчланади.

O'quvchi qizingiz qulog'iga ayting

БОЛА ТАРБИЯЛАШ ОДОБИ

Болани ўз онаси эмизити лозим, чунки бола учун она сути қадар яхши нарса

бўлмас, онасининг эмизитиши мумкин бўлмаса, у вақтда бир эзгу хотун топиб унга берилади. Бола эмизувчи хотин — сут онасининг ёши йигирма беш билан ўттиз орасида бўлса яхши бўлади. Сут онаси эзгу, кўркем хулқли, аъзоси саломат бўлмоғи лозим. Аччиқланувчан, қайғурувчан хотунлар сут она бўлмоғи мақсадга мувофиқ эмас. Болани тарбия этганда покликка риоя қилмоқ жуда ҳам муҳимдир.

Ота-оналар қўлида болалар азиз омонатлардир. Шунинг учун буларни гўзал тарбия этмоқ, яхши хулқларга ўргатмоқ ва кўркем одатларни тушунтирмоқ лозим бўлади. Тарбия ила бир болани олтин этмоқлик мумкин, тупроқ қилмоқ ҳам мумкин. Буларнинг ҳар иккисига ота-оналари сабаб бўладилар. Энди, шунга фикру эътибор қилинсин! Болалар-

ни тарбия этувчи оналарнинг ўзлари олган тарбиялари, билган нарсалари қандай даражада бўлмоғи лозим? Гапира бошлаши билан, болаларга ўз тилимиз билан имон ўргатилади, алҳамду, оятул курси каби сура, оятлар ҳам ёдлатилади. Ушбу вақтдан бошлаб ислом одоблари билан болаларни тарбия этиш бошланади. Тарбия хусусида тиришмоқ жуда ҳам зарурдир, чунки бу чоғда болалар толновдаси каби қаёққа букса, ўша ёққа букилади.

Олти, етти ёшга тўлганда — ўқитиш бошланиб, мактабга ҳам юбориладилар. Ушбу ёшларда ҳам қизлар билан эр болаларни айрим ётиш ва ухлатишга ўргатилади. Ҳамиша кузатиб борилиб, болаларнинг хулқларини тузатишга ҳаракат қилинади. Хулқсизлик, хусусан, тез аччиқланмоқ, йўқ нарсага қай-

гурмоқ каби нарсалар ҳас-талиқ жумласидандир. Шунинг учун уларни битиришга ғайрат қилмоқ лозимдир.

Болалар учун бир-бирисини кўрқитмоқ, кўрқитадиган қилиб ҳикоятлар сўзламоқ жуда зарарлидир. Шу сабабли, ҳаттоки болалар тунлари ўз сояларидан ва ёки бошқа соялардан кўрқа бошлайдилар. Ётгач, ухлай олма-май, ухласа ҳам безовталаниб, роҳатсизланадилар, кўрқинчли нарсалар билан довдираб уйғонадилар. Бунинг натижасида бир хасталик келиб чиқади.

Ўшандоқ болаларнинг танлари, уст-бошлари пок бўлмоғи лозим. Тирноқлари ҳам олинган бўлиб, кийим киймоқ, ошамоқ, ичмоқ ва катталар билан ўтирмоқ одобларини билдирмоқ ҳам зарур.

(“Муошарат одоби”дан олинди)

Mish-mishmi — yo

АКТРИСА ҚИЁФАСИДАГИ ҚЎҒИРЧОҚ

Машҳурлар ҳақида ҳамиша гап топилади. Сабаби, улар элнинг кўзидаги одамлар. Уларнинг озгина ғайритабиий, озгина эркалик билан қилган қилиқлари, бажарган ишлари ғийбатларга асос бўлади.

Элизабет Тейлор. Бу ном Голливуднинг, демакки, бутун дунёнинг кино ихлосмандлари учун таниш. Аёл гўзаллиги, ҳамма ҳавас қиладиган хусн бу аёлга худо томондан берилган бўлса ажабмас. У яратган минглаб қахрамонлар аллақачонлар сеҳрли ёғду ишқибозларининг кўнглини забт этган.

Элизабет Тейлор ҳақида журналистлар кўп ва хўп ёзишди. Машҳурлар пешонасига битилган қисмат шу бўлса, актриса бундан қочиб қутула олармиди.

Гўзал ва мафтункор, соҳибжамол, бой ва бадавлат, шон-шухратга бурканган актриса бугунги кунда қарилик гаштини суриб, набира боқиб ўтирадиган ёшда. Лекин у тиниб-тинчимай турли фирма ва киностудиялар билан ҳамкорлигини давом эттирмакда. Энг қизиқарлиси Барби кўғирчоқларини ишлаб чиқарувчи дунёдаги энг бадавлат фирмада энди Элизабет Тейлорнинг нусхалари чиқарилади. Бу фирмада марҳум малика Диананинг ҳам кўғирчоқ нусхалари чиқарила бошланган эди.

Энди актрисанинг фильмларини севиб томоша қилган ота-оналарнинг қизалоқлари, актрисанинг кўғирчоқ нусхаси билан мазза қилиб ўйнайдиган бўлдилар.

Дилноза ҚҲРЧИЕВА

Oshxona

ҚАЙСИ МЕВАНИНГ ШАРБАТИ ШИРИН

Ёз фаслининг айна саратонида боғларда мевалар пишди, полиз маҳсулотлари ҳам бозорларга чиқди. Худди шундай пайтда уй бекаларининг ҳам “пайтаваларига қурт тушади”. Сабаби, ёзги нози-неъматлардан қиш фасли учун ҳам мураббо, компот, турли хил салатлар ёпиб олиш керак-да.

Лекин, бир нарсаси борки, қиш фасли учун консерваланадиган маҳсулотлар сифатли, касалликка чалинмаган бўлиши зарур. Мева ва сабзавотларни консерваланадиган банкага бир хилда танлаб солиш, аввал иссиқ, сўнгга совуқ сувга ювиш ҳам уй бекаларини ёдига туриши шарт.

Ўрик, олча, олхўри, шафтоли, олма каби меваларнинг компоти ширин чиқса, беҳи, қулупнай, малина каби меваларнинг мураббоси жуда ширин бўлади. Қулупнай, малина, шотут кабиларнинг мураббоси ширин ва хуштаъм бўлиши билан бирга турли қишқик касалликларга даво ҳамдир.

Ўрик, олмани қуриштиб, туршак қилиб қўйса ҳам бўлади, лекин шафтоли, олхўри, олчаларни албатта компот ёки мураббо қилиб, консервалаб қўйиш керак.

Олча мураббоси учун кўпроқ шакар керак бўлса, олма, ўрик, шафтолини киём(джем) қилиш учун кам миқдордаги шакар ҳам бўлаверади.

Тадбиркор, тиним-тинчимас, янгилликка ўч аёллар атиргулдан, тарвуз ва қовундан ҳам мураббо қилаверадилар. Чунки, юртимизнинг серкуёш ерларида пишиб етилган барча маҳсулотларнинг фойдаси бор бўлса бордирки, асло зиёни йўқ. Айниқса, кишининг совуқ, қорли-ёмғирли кунларида атиргул мураббоси қўшилган чой ичиш кимга ёқмайди.

Тоза ювилган идишлар, саралаб олинган мевалар, қилаётган ишингизга бўлган меҳр Сизнинг нафақат муаллими, она, балки ажойиб ўй бекаси эканлигингиздан далolat.

ТАРОЗИ (22 сентябр — 21 октябр). Ҳафта бошида турли янгилıklarдан бохабар бўлишга мушарраф бўласиз. Ҳафтанинг ўрталарида ўзингиз севган ажиб хилқатли кўнглини тоғдек кўтаринг. Дам олиш кунларини бесамар ўтказмасликка ҳаракат қилинг.

ЧАЁН (22 октябр — 20 ноябр). Ҳафта бошида яхши харидлар қилиш имкони туғилади. Кейинги кунларда ишларингиз ёмон бўлмайди. Шунга қарамаддан, ушбу ҳафтада бизнес ва молияга оид ишларингизда йирик ўзгаришлар кутилмоқда. Ҳафтанинг адоғида турли хабарлар эшитасиз.

ЎҚОТАР (21 ноябр — 20 декабр). Душанбада асабингизни эҳтиётланг. Агар бунинг урдасидан чиқа олсангиз, кейинги кунлар сиз учун фойдали бўлади. Ҳафта охирларига бориб, севган кўнғилдошингизни хушнуд этинг.

ТОҒ ЭЧКИСИ (21 декабр — 20 январ). Ҳафта бошида шахсий муносабатларда хушмуомала бўлинг. Кейинги кунларда ишларингиз юришиб кетади. Бизнес ва молия соҳасида яхши натижаларни кўлга киритасиз. Дам олиш кунларини висолнинг камалакнур жилolari теграсига бахшида этинг.

ҚОВҒА (21 январ — 19 феврал). Ҳафта бошида соғлигингиз хусусида ўйлаб кўринг. Кейинги кунлар сизни ранжитмайди. Ҳафта мобайнида яқинларингиз ва ёр-биродарларингиз билан муносабатлар янада яхшиланади.

БАЛИҚ (20 феврал — 21 март). Бизнесга тааллуқли ишларни бажаришни душанбадан қолдирманг. Ҳафта ўрталарида севган нарсанинг хусусида жиддийроқ ўйланг. Зеро, соғлиқ — ҳаёти қошонангиз калити. Севган ёрингиз алҳал сизнинг кўнғил измингизда бўлади, унга алоҳида эътибор беринг.

МЕҲМОНДА ИККИНЧИ

Қозоғистон кубоги учун баскетбол бўйича ўтказилган мусобақалар ниҳоясига етди. Ўзбекистондан ушбу беллашувларга отланган МҲСК баскетболчилари дилларига юқори натижага эришишни тугиб олганига кўпчилик аввалда ишонмаганди. Ўртдошларимизга олти учрашувни кетма-кет галаба билан яқунлаш осон кечмади, албатта. Ярим финалда ҳамюртларимизга рақиб сифатида майдонга тушган жамоа — майдон эгаларининг “энг кучли”ларидан ташкил топган рамзий терма жамоаси билан бўлган учрашувдаги галаба “биринчи”ликка янада яқинлаштирганди — 84:74.

Финалда Қозоғистон армиячилари — миллий баскетбол лидерлари дастлабки дақиқаларда ноқ ташаббусни ўз қўлларига олди ва бу вазият ўйин охиригача сақланиб қолди.

Меҳмонда муваффақият қозониш бир қарашда оддий ҳолатдек туюлса-да, МҲСК нинг халқаро аренага мунтазам чиқиб ўз ўрнини эгаллашида ҳимийларнинг ҳиссаси катта.

Жамоа эса Болгарияда ўтказиладиган халқаро турнирда тайёрланиш иштиёқида юртимизга қайтди.

“ГАЛАТАСАРАЙ”
КУЧАЙМОҚДА

“Евро-2000” баҳсларида умумий қараганда айтарли муваффақиятга эришмаган бўлса-да (чорак финал), Туркия терма жамоаси биринчи бор бу мусобақада 1/4 финалгача боргани, албатта улар учун муваффақиятдир. Бунга асос ҳам бор эди. Турк футболининг юзи — Галатасарайнинг УЕФА кубоги соҳиби бўлгани ҳақиқий шов-шув эди ва клуб бу галабага тасодифан эришмаганлигини исботлаш мақсадида таркибини янада кучайтирмоқда. Шу мақсадда яқинда “Галатасарой” бразилиялик ҳужумчи Мариу Жардел билан 28,5 млн. долларлик шартномани 4 йилга, хорватиялик Алэн Бокшич билан эса 17 млн. долларлик шартномани уч йилга имзолади. Жардел Порто (Португалия), Бокшич Лацио (Италия) клубларида тўд сураётган эдилар. Энди улар анчадан буюн кучли футболчиларни жалб эта бошлаб Европа футболда ўз ўрнини топиб бораётган Туркия биринчилигида ўзларини кўрсатадилар.

ТОШКЕНТДА ТЕННИС

Теннис ишқибозлари яна Тошкент кортларида ажойиб мусобақаларнинг гувоҳи бўлмоқда. Шу йил апрель ойида янгизеландиялик ракетка усталарини мағлуб этган Ўзбекистон терма жамоаси Дэвис кубоги мусобақаларининг кейинги босқичига чиққан эди. Кеча, бугун ва эртага Ўзбекистон Миллий банки стадионида махсус қурилган теннис кортларида Голландия теннис гуруҳи Ўзбекистон терма жамоаси билан расмий учрашувлар ўтказмоқда. Таъкидлаш жоизки, голландиялик теннисчилар бу каби мусобақаларда шу йилнинг ўзида 73-март кортга тушмоқда. Демак, тажриба етарли. Қолаверса, жамоа таркибида Уимблдан турнири финалчиси Пол Хаарсусдек маҳоратли теннисчи ҳам бор. Жамоа билан спорт журналистлари, қўллаб-қувватлаш гуруҳи ҳам пойтахтимизга ташриф буюрган. Кўриниб турибдики, меҳмонлар ўзларини Тошкент кортларида “ёлғиз” сезишмайди. Биз эса, Олег Огородов, Вадим Куценко каби мусобақаларга жиддий тайёргарлик кўрган ҳамюртларимизга ишонч билдириб қоламиз.

ЖЕНЕВАДАН
МИЛАНГАЧА

Женевада Чемпионлар лигаси ва УЕФА кубоги мусобақаларининг квалификация босқичларига қуръа ташланди. Ҳеч қанча вақт ўтмасдан эса 193 та жамоа (чемпионлар лигасида 72 та ва УЕФА кубогида 121 та клуб) Европанинг нуфузли совринлари учун курашни бошлайдилар.

Чемпионлар лигасининг биринчи гуруҳ баҳсларида 32 та жамоа қатнашади. Улардан 16 таси Европанинг асосий турнирида қатнашиш ҳуқуқига эга. Булар — Реал (Мадрид, Испания) — кубок соҳиби сифатида, Лацио, Ювентус (Италия), Депортиво, Барселона (Испания), Бавария, Байер Л (Германия), Монако, ПСЖ (Франция), ПСВ, Херенвен (Голландия), Манчестер Юнайтед, Арсенал, (Англия), Спартак (Москва, Россия), Олимпиакос (Греция) ва Спортинг (Португалия). Қолган 16 ўрин учун 56 та жамоа курашади. Коэффициентлар жадвалида охириги 20 ўринни эгаллаб турган чемпионлар биринчи квалификация босқичида қатнашадилар. Улар орасидаги ўн та ғолиб 17-28 ўринлардаги мамлакат чемпионлари ва иккинчи ўрин соҳиблари (10-15 ўринларга) қўшилади. Мазкур ўйинларда галаба қозонган 14 та жамоа куйидаги клублар билан ўтиш босқичида куч синашишади. Милан, Интер (Италия), Валенсия (Испания), Гамбург, Мюнхен — 1860 (Германия), Лион (Франция), Фейеноорд (Голландия), Лидс (Англия), Локомотив (Москва, Россия), Панатинаикос (Греция), Порту (Португалия), Спарта (Прага, Чехия), Тироль (Австрия), Херфольге (Дания), Динамо (Загреб, Хорватия), Галатасарай (Туркия), Динамо (Киев, Украина), Санкт-Галлен (Швейцария).

Гуруҳларда биринчи-иккинчи ўринни эгаллаган жамоалар иккинчи гуруҳ босқичига йўл олиб, икки давра ўйинларида ғолибни аниқлайдилар. Гуруҳларнинг энг яхши жамоалари ярим финалда қатнашиш ҳуқуқига эга бўлишади. Финал ўйини 2001 йилнинг 23 май куни Миланда бўлиб ўтади.

Миллий спорт турлари ва ўйинлари орасида болаларни ақлий ва жисмоний ривожлантириш мақсадида системалаштирилган, уларнинг ёши билан боғлиқ ҳаракатчанлик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ўргатиш ўйинлари хусусий мактабларда кенг фойдаланилган. Ҳисоб ўргатиш ўйинларига аргимчоқ, беш тош, зув,

ХИСОБГА ЎРГАТИШ ЎЙИНЛАРИ

қувлашмачоқ, варрак, пирпирак, тепки, ошиқ, ёнғоқ, тош отиш, сув сатҳида сопол сакратиш, ёғоч оёқда юриш, маймун кўприкдан ўтиш, чизма, оқ тераки-кўк терак ва бошқа кўп миллий спорт ўйинлари киради. Улар болалар имкониятига қараб тез ва пухта натижа берадиган ҳисоб ўргатиш воситаси бўлган. Қўйида миллий ҳаракатли ўйинлар ҳақида тавсиялар берамиз.

ЗУВ ЎЙИНИ. Бу ўйинда югуриш марраси ва чизиги белгиланади. Югуриш масофаси метрларга бўлиб қўйилади. “Старт” чизигида бола ўпкасини тўлдириб нафас олади, “зув” овозини чиқариб югуради. Шу ҳолатда қанча масофани босиб ўтгани қайд этилади. Иложи бўлса боланинг “зув”и давомийлиги неча секундга чўзилгани ҳам қайд этилади. Иккинчи бола қанча масофага югургани ҳам ҳисобга олинади. Ким узоққа югургани, нафаси неча секундга “зув” ижро этгани қайд қилиниб, иштирокчиларнинг қайси бири ғолиб

эканлиги аниқланади. “Зув” ўйинида иштирокчиларнинг югуриш тегилиги ва ўпканинг ҳаво сифим имконияти катта моҳиятга эга. Узоққа югуришни таъминлашда тезкорлик ва нафас узунлиги мунтазам қузатиб борилиши, ўпканинг ҳаво сифимини янада чуқурлаштириш билан болани югуриш тегилигини ошириш вазифаси биргаликда ривожлантирилади. “Зув” ўйинида мусобақа иштирокчиси билан бир қаторда “зув”нинг қаерда узилганини сезиши билан тегишли белги қўйиш учун ҳакам югуради. Бошқаларда ҳам худди шундай иш тўтилади. Ҳар бир боланинг “зув”и давом этадиган секундлар ва босиб ўтган марралари қар кўни қайд этилади. “Зув” ўйини тоза ҳавода чанг ва тутун тарқалмаган майдонда амалга оширилади. Мусобақа иштирокчиларининг ҳар бири ўзининг “зув” узунлигини ҳар бир секундда неча марта югура олишини тенгдошлари кўрсаткичи билан таққослаб, орасидаги фарқни билиб олади. Кўрсаткичлари юқори бўлган болалар ўз илғорлик-

ларини мустаҳкамлашга интисалар, орқада қолганлар уларга етиб олиб, ошиқ кетиши учун қўшимча машқларга эътиборни кучайтирадilar. Ҳам саломатлик, ҳам тана ривожи таъминланади.

ЧИЛЛАК ЎЙИНИ. Бу ўйин очик майдонда 2 кишининг мусобақаси билан бошланиб, ютганлар бошқа жуфтнинг ғолиби билан ютқизгани эса

ютқизган билан мусобақалашади. Ўйин анжومي 50-60 см. узунликдаги, йўғонлиги теша дастасидан ингичкароқ силлиқ дастадан, учи бир томондан йўғилиб, понасимон ҳолатдан бир оз ингичкароқ ёғочдан ишланган 14-18 см.лик пўстлоғи шилинган чиллакдан иборат. Мусобақаларда томонларнинг ҳар 3 босқичда сопқон билан чиллакни уриб учирган масофа спортчининг шу масофаларни босиб ўтиш вақти секундларда қайд этилади. Ўйин босқичларининг ҳар бири болалардан ўзига хос зийракликни, мўлжални аниқ олишни талаб қилади. Ҳар бир ҳолатда чиллакни уриш бир-биридан фарқ қилувчи ҳаракат билан амалга ошади. Ўйин иштирокчиларининг ҳар бири эришган кўрсаткичлари қайд қилиниб, бу ўйинда қайси бир ўйинчи эришган натижа юқори бўлгани аниқланади.

Фатҳиддин НАСРИДДИНОВ,
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган жисмоний тарбия
ва фан ходими

ЖИЗЗАХ
ТУРНИРИ

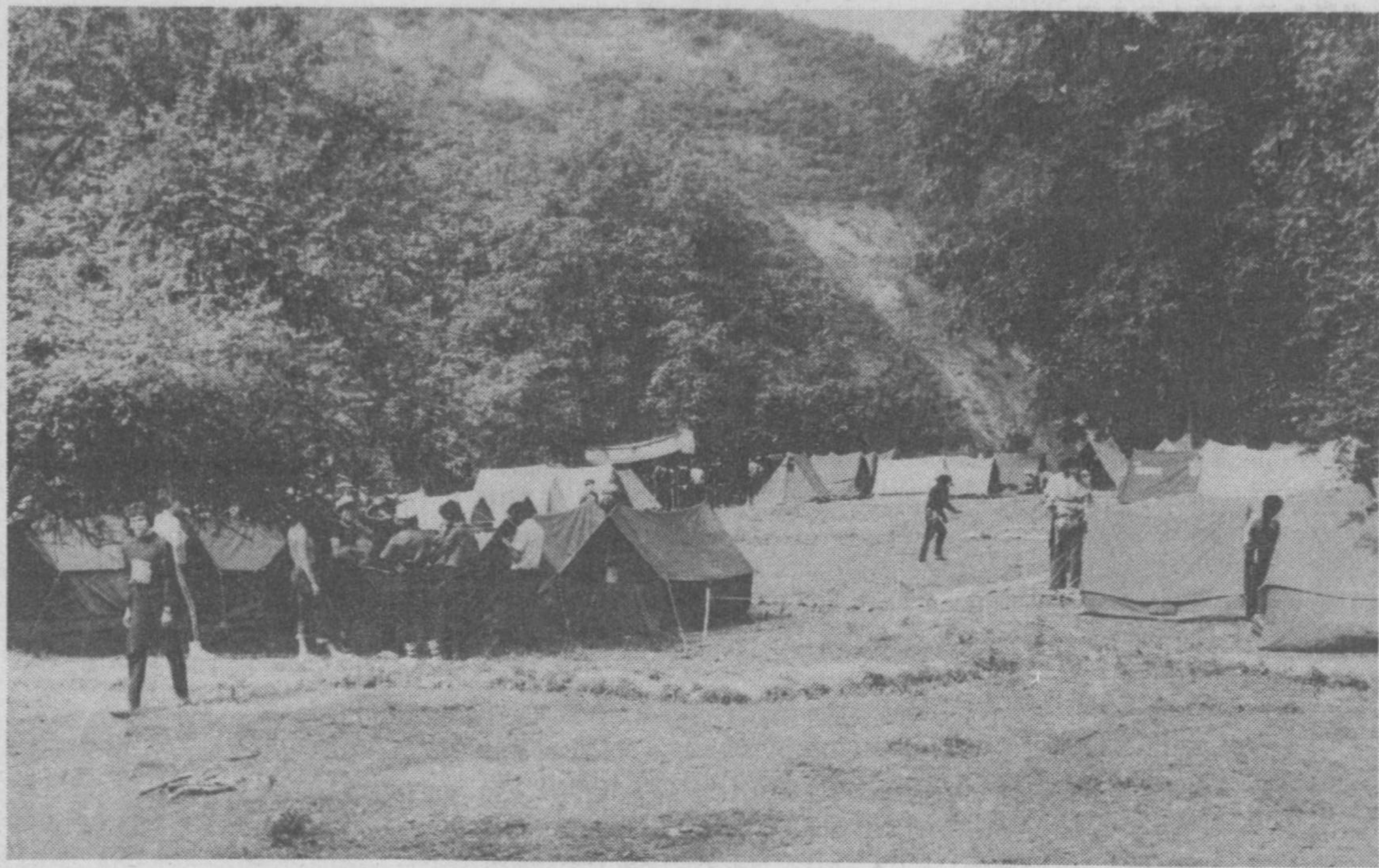
Жиззахда 1982-1985 йилларда туғилган ёш боксчилар ўртасида халқаро турнир бўлиб ўтди. Унда ўзбекистонлик ўсмирлар билан бирга Қозоғистон, Қирғизистон, Туркменистон ва Тожикистон республикаларидан келган ёш боксчилар рингга чиқишди. 1984-1985 йилларда туғилганлар ўртасида А.Норматов (Жиззах) 46 кг, У.Соипов (Жиззах) 54 кг, О.Қўзибоев (Жиззах) 79 кг вазнларда ғолиб чиқишди. 1982-1983 йилларда туғилган ўсмирлар ўртасида эса М.Садриддинзода (Самарқанд), А.Норматов (Жиззах), О.Саидов (Тошкент), Ш.Шарипов, Р.Раҳматов (Бухоро), У.Равшанов (Жиззах), Ш.Рўзметов (Хоразм) ўз вазилари бўйича ғолиблик шохсупасининг энг юқори поғонасига қўтарилишди.

Иккинчи маротаба бўлиб ўтган бу турнирнинг нуфузини иштирокчилар орасида 9 нафар спорт устаси, 34 нафар спорт усталигига номзодларнинг борлиги кўрсатиб турибди.

ОЛИМПИАДАГА
62 КУН ҚОЛДИ

Шу кунгача XXVII Сидней олимпиадасига ўзбекистонлик 71 спортчи йўлланмани қўлга киритдилар. Уларнинг 26 нафарини енгил атлетикачилар, 10 тасини боксчилар, 8 таси сузиш спорти усталари, 6 та эркин курашчи, 5 та юнон-рум кураши вакиллари, 3 та ўқ отиш, 2 оғир атлетикачи ва биттадан трамплин, каноэда эшак эшиш, камондан ўқ отиш, қиличбозлик усталари ташкил этади. Улар сафига яна 5 нафардан ортиқ енгил атлетикачи, 2 нафар сузувчи спортчилар қўшилишлари мумкин. Олимпиада ўйинлари бошланишига эса 62 кун қолди.

Саҳифани А.КАРИМОВ, Р.БҲОНОВлар тайёрлади.

ODAM ТАФТИНИ ODAM OLADI

Ҳар бир асарни ўқиганимда, ундан бир янгилик топиш менинг одатим.

Ҳозир баён қилмоқчи бўлганим, Абдулла Қодирийнинг «Утган кунлар» романи ҳамда Чингиз Айтматовнинг «Қиёмат» романидан топганларим хусусида.

Маълумингизким, «Утган кунлар»да Отабекнинг тушкун ҳолатларида чақноқ юлдуздек бир образ унга пешвоз чиқади. Бу — уста Олим. Эътибор берсангиз, уста Олимнинг тақдирини, қисмати айнан Отабекнинг ҳаётига ўхшайди. Назаримда, бунда ёзувчи уста Олим образини Отабекнинг руҳий ҳолатига дардкаш бўлиш, унинг ҳаётига бўлган умидини яна уйғотиш учун юборди. Тақдирнинг деярли бир хил зарбаларига учраган икки қалб бунда бир-бирларига таскин берган эдилар.

Энди Чингиз Айтматовнинг «Қиёмат» романини кузатадиган бўлсак, у ерда Авдий Каллистратов, бош қаҳрамонимизнинг қисмати айнан ўша асарда ёдга олинган Исонинг қисматига ўхшайди. Исо ўз даврида инсонларни эзгуликка чорлади, уларни тубанлик йўлидан қайтарди. Бунинг биз унинг Понтий Пилат билан суҳбатидан ҳам кўришимиз мумкин.

Худди шундай Авдий ҳам ўз даврида эзгулик учун курашди, қабиҳ йўлга кириб қолганларни йўлдан қайтариш учун не заҳматлар чекди. Ва яна буни қараганки, Авдий ҳам худди Исо каби ўлим топди.

Назаримда, адабиётда бир асардаги ўхшаш қисмат ва ё тақдир эгалари қатнашган образларни анчагина топиш мумкин. Улар қисматларининг ёнма-ён туриши бир-бирларига юпанч бағишлайди.

Отабек ҳам уста Олим дардларини тинглаб, унинг қалбига дарддош эканлигини билди ва у билан ўз дардларини баҳам кўрди. Яъники, икки изтиробли руҳиятнинг дарддан тўлиб кетган сабр кесалари бўшадди ва бундан руҳлари ёнгилашди.

Авдий ҳам худди шундай, азоб чекиб, ўлим билан олишиб ётган давларида ҳаёлан, ҳатто тушида Исо билан суҳбатлашди, дил заҳмига мадад олгандек бўлди...

Наргиза АЗИМОВА

Агар бирон киши мендан «Дўст» деганда нима тушунасиз, дўст ўзи қандай бўлиши керак?» деб сўраб қолса, берган саволи айни дамда жавобсиз қолса керак... Гарчи у биз билан бирга ўқимаган бўлсада, у мен ўқийдиган лицейда ишларди. У билан шу ерда лицейда танишиб қолганман. Мен уни лицейда ўқийдиган дугонамларимдан ортиқ кўрардим. Чунки у менга жуда меҳрибон, ширинсўз эди. Жуда кўпчилик, дугоналарим, ўқитувчиларим у билан дўстлашимизга қарши эди. Чунки у ҳақда ҳар хил миш-мишлар юрарди, ҳамма у сенга мос эмас, қадамнингни ўйлаб бос, у билан сенинг ўрталарингга осмон билан ерча фарк бор, ҳали кўрасан шу қиз сени бир балога гирифтор қилади дер эди.

Бир куни уни ўйимизга меҳмонга олиб кет-

Кечки пайт ҳаммамиз овқатланиб ўтирган эдик, шунда қизлардан, қизлар шу пайтгача игнамиз ҳам йўқолмаганди, нима бўлди. Пулимнинг ярми йўқ. Мана Н...нинг ҳам пули йўқ эмиш, дедим, кейин ҳалиги қизга қараб, балки биз йўқлигимизда хонамизга бегоналар киргандир. Сен кўрмадингми, дедим. Шунда у, йўқ ҳеч ким кирмади. Тўғри айтасан, мениям озгина пулим бор эди, шуям йўқ, деди. Мен ўзим берган саволимдан ҳам уялиб кетдим, ҳам жаҳлим чиқиб кетди. Уялганимнинг сабаби, у бизни, ўзимизни ўғрига чиқариб қўйди, жаҳлимнинг чиққани, у ёлгон гапирди. Чунки унинг ёнида бир тийини ҳам йўқ эди. Шунда эшик тақиллаб қолди. Эшикни очсак, ҳалиги қизнинг онаси билан яна бир аёл киши турибди. Ҳеч нар-

ИШОНГАНДИМ ДЎСТИМГА...

(Воқеа)

дим. Бир кун туриб эртасига шаҳарга қайтдик. Шаҳарга келганимизда анча кеч тушиб қолганди. Шунда у менга ҳозир уйга борсам ойим уришадилар, уйга киргизмайдилар, - деди. Мен, нега уришади, ахир биладик бизникига борганимни, ўзим рухсат олганман, дедим. Э, йўқ ишонмайди, яхшиси бугун сенинг хонангга ётиб турай, эрталаб уйга бораман, деди. Рози бўлдим. Эрталаб дарсга кетаётиб, уйингга эртароқ бор, деб тайинлаб кетдим. Дарсдан чиқиб бир дугонам билан бозорга кетдик. Қайтиб келсак, у ҳалиям хонада ўтирган экан. Нега уйингга кетмадинг, десам, бир нарсаларни баҳона қилди. Йўқ, ҳозироқ уйингга бор, ойинг хавотир олиб ўтиргандир, билиб қолса ёмон бўлади. Ҳали ўзлари келиб қолса керак, дедим.

Намунча, хонангни қизғонаяпсанми, у ёғидан хавотир олма, ойим келмайди, деди. У деди, бу деди, охири у яна биз билан бирга қолди. Бир дугонам мени имлаб чақириб, дугонажон, менинг пулим йўқ, ҳеч қаердан тополмаяпман, сен кўрмадингми, деб қолди. Йўқ, дедим. Хафа бўлмагини, шу пайтгача шунча киз бирга яшаб, игнамиз ҳам йўқолмаганди, деди. Шунда мен, агар дугонамни назарда тутаётган бўлсанг, янглишасан. Аввал ҳаммаёқни яхшилаб излаб кўр, дедим. Майли, мен сенга пул бериб тураман, дедим. Бориб пулимни санаб кўрсам, ярми йўқ. Адашган бўлсам керак деб, қайта санаб кўрдим, йўқ. Ишлатворган бўлсам керак десам, кечагина уйдан келдим. Шундаям ҳеч кимга ҳеч нарса демадим.

садан ҳеч нарса йўқ, икки аёл менга бақириб кетишди. Уларнинг кетидан лицейимиз директори билан тарбиячимиз кириб келди. Шунда қизнинг онаси директоримизга қараб, мана шу қиз, деб мени кўрсаткич бармоғи билан кўрсатди. Мана шу қиз кизимизни йўлдан ураётти. Қизимнинг уйдан чиқиб кетганига бир ҳафта бўлди. Аввал қизим унақа эмасди, шу қиз билан дўст бўлди, ҳар куни уйда жанжал, уйдан чиқиб кетадиган одат чиқариб олди. Бир ҳафтадан бери изламаган жойим қолмади, эсхонам чиқиб кетай деди. Билмайман, бу қиз қизимни қандай қилиб ўзига оғдириб олганикин.

Кўйингки, унинг гапирмаган гапи, менинг эшитмаган гапим қолмади. Нима қилишимниям, нима дейишимниям билмай қолдим. Бир маҳал «жонажон дугонам» онасига қўшилиб, мен уни йўлдан урганлигим, аслида у яхши қиз эканлигини, менинг тузоғимга илингани ҳақида гапириб кетди. Хуллас, она-бола ётоқхонани бошига кўтариб дўстларим, ўқитувчиларим олдида юзимни ерга қаратиб кетишди. Ҳатто ўша пайтда унинг кўрсатган кароматларидан лицейдан ҳайдалиб кетишимга озгина қолган...

Кеч бўлсаям ҳақиқий дўстларимни топдим. Бундан жудаям хурсандман. Энди дўст танлашда адашмасам керак. Ҳар қалай оғзингиз бир куйганидан кейин қатикниям пуфлаб ичаркансиз...

Латофат ХИДИРАЛИЕВА,
абитуриент

ИШҚ ДЕБ...

Одам аслида ишқ деб келармикан жаҳонга, Гўзаллигу қўшиқ деб келармикан жаҳонга. Балки одам сўз дея келармикан жаҳонга, У эмас, мен, ўз дея келармикан жаҳонга. Не учун келганлигим англаб кетсам майлига, Бир доно қўшигини тинглаб кетсам майлига. Қайси ишқ йўлида ёнмоқчисан юрагим, Ишқнинг чароғ тунини тонглаб кетсам майлига. Файзулла ЎРИНБОЕВ

ЭЪЛОН

«Мега Офсет Амбалаж» кўшма корхонасининг Низом фонди 500.000 АҚШ долларидан 273939 АҚШ долларига камайтирилапти.

Тошкент шаҳар Миробод туманидаги 110-мактаб томонидан 1993 йили Гоипов Жамшид номига берилган АУ№300322 рақамли ўрта маълумот тўғрисидаги аттестат йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**

«Маърифат» газетаси жамоаси шоир, журналист **Абдулла ТУРДИЕВ**нинг бевақт вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига ҳамдардлик изҳор этади.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазири, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазири, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Тахрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ, Шукр ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулқар ТУЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Уткир ҚОШИМОВ

«Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Рақам ва далайлари ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдилар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни қўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газетани IBM компьютерида
Лилия БИНАШЕВА ва Абдурашул НАРМАНОВ
саҳифалади.

Навбатчилар: Дилбар ХҲЖАЕВА,
Нурлан УСМОНОВ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-617.
Тиражи 19.687.
Г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табоқ.
Офсет усулида
босилган, қоғоз бичими А-3.

Босишга топшириш вақти — 20.00.
Топширилди — 21.00.